

Peter Benedict Christian Graumann

Disputatio Inauguralis Medica In Qua Obseruationes Suas Physico-Medicas, Et Sententias Communicat : Hasque In Academia Fridericiana Buetzouiensi Die XVI. Ianuarii MDCCLXXVI. ... Publico Eruditorum Examini Submittit

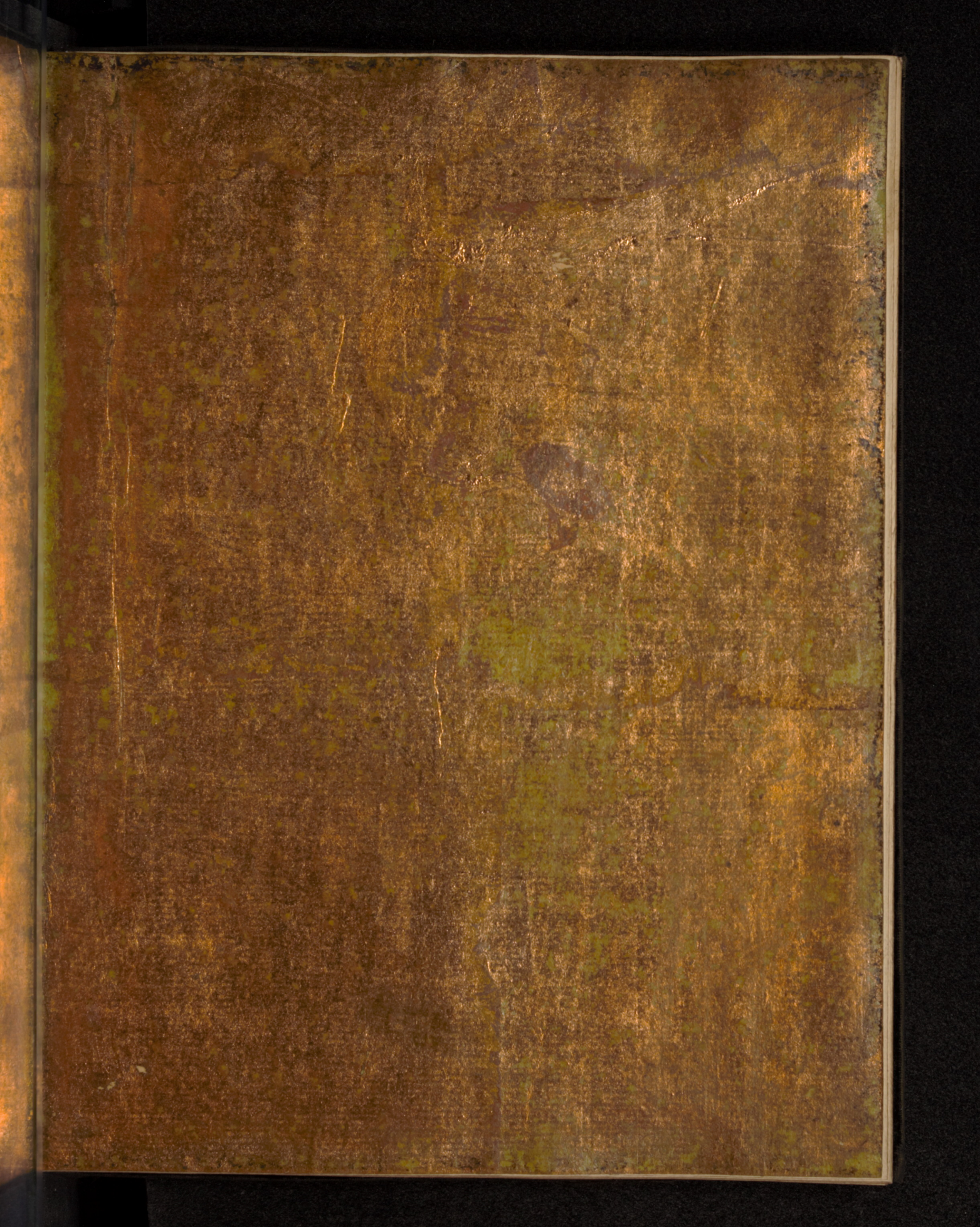
Buetzouii: Typis Ioann. Gotth. Fritzii, [1776]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1735490431>

Druck Freier Zugang

4

Chem. & Med. No. 4.

M.D. 575

DISSENTATIONES AUCTORIAE
OBSERVATIONES AUCTORIAE
MEDICAE ET SURGICAE
COMMUNES

Mecklenburgische
Landesbibliothek
Schwerin

Dissertation
Rostock
Med. Fak.

- 1776 -

00

DISP

OBSER
ME

IN ACA

GR

PUE

PETRUS

W

TYPS

LIBRARY
ROSTOCK
UNIVERSITY

LIBRARY
ROSTOCK
UNIVERSITY

00

Q. D. B. V.

DISPUTATIO INAUGURALIS MEDICA

IN QUA

OBSERVATIONES SUAS PHYSICO-
MEDICAS, ET SENTENTIAS
COMMUNICAT,

HASQUE

IN ACADEMIA FRIDERICIANA BUETZOUIENSI

DIE XVI. IANUARIII MDCCLXXVI. 1776

CONSENSU

GRATIOSAE FACULTATIS MEDICAE

PRO GRADU DOCTORIS

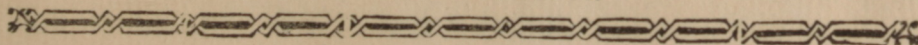
PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI

SUBMITTIT

AUTHOR

PETRUS BENEDICT. CHRIST. GRAUMANN

MEGAPOLITANUS.

BUETZOUII

TYPIS IOANN. GOTTH. FRITZII, SEREN. DUC. AUL. ET

ACADEM. TYPOGR.

a 62-498

Mecklenburgische
Landesbibliothek
Schwerin

La cotidiana esperienza - ci dimostra, che la maggior parte degli uomini sono da una certa naturale minuta invidia portati a detrarre alla lode altrui, massime dei piu illustri, con maliziosi, o falsi racconti; mentre molti altri da stolidità, e da ignoranza sono indotti ad immaginarsi, ed a credere, anco le cose senza fondamento, ed assurde.

COCCHI p. 6.

7

A
SON ALTESSE SERENISSIME
MONSEIGNEUR
F R E D E R I C
DUC REGNANT
DE MECLENBOURG
PRINCE DES VANDALES, DE SUERIN
ET DE
RACEBOURG
COMTE DE SUERIN
SEIGNEUR DES TERRES DE ROSTOQUE
ET DE
STARGARDE.

MONSIEUR
SON ALTESSE SERENISSIME
MONSIEUR
FRÉDÉRIC
DUC RÉGENT
DE MECKLENBOURG
PRINCE DES VANDALES, DE SUÉDE
ET DE
NORVÈGE
COMTE DE SUÈDE
SEIGNEUR DES ÎLES DE ROSTOCK
ET DE
STARGARD

MONSEIGNEUR,

La Grace de VOTRE ALTESSE SERENISSIME inspire à tous Ses Sujets la hardiesse, accompagnée de très profonde soumission, de paroître, aussi sans sublimes merites, avant les yeux de leur SOUVERAIN. Cette auguste vertu, si excellente dans les Princes, & plein d'usage pour Leur Pays, me donne aussi le courage, que j'ose mettre aux piés de VOTRE ALTESSE SERENISSIME les premices des mes trauailles. Heu-
reux,

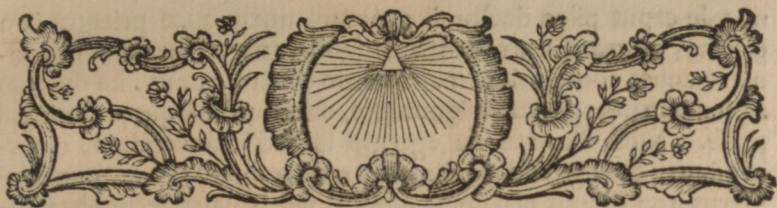
reux, que je suis! si ELLE m'accordera la Grace,
de me permettre, d'employer mon petit favior,
à l'usage des SES Prouinces, à la prosperite des
SES Sujets, & pour conseruer la vie des mes Com-
patriotes. J'attends le moment, où je puis te-
moigner à VOTRE ALTESSE SERENISSIME
le plus profond Respect, & la plus grande Zéle,
avec les quels je serai de toute ma vie

MONSEIGNEUR

DE

VOTRE ALTESSE SERENISSIME

le tres humble, & le tres obéissant,
& tres fidele sujet & seruiteur.

PRAEFAMEN.

Nihil magis in votis habeo quam ut vobis, Lectores beneuoli! institutum meum non displiceat. Quid seuerius enim, quid tristius? quam si iuuenis auctor, qui primum eruditorum confesibus se immiscet, non solum non applausu excipitur, sed omnino acerbo vultu ad aeternum silentium condemnatur, & in illam obscuritatem, ex qua se extricare tentauit, relabitur. Innumera talia exempla per totum haec aenus scientiis litterisque dicatum tempus a me obseruata, me ita timidum reddiderunt, ut ore animoque effatum pronunciare possem: Vestigia me terrent. Sed me haud terrere possunt, si meae preces sufficient, ut excusationem meam beneuola aure audiat, mentem meam percipiat, & si quae in posterum tempus promitto, me Vobis mihiue fidem seruaturum esse credatis. Consuetudo in Academia sollemnis, tantum post publicum actum disputatorium, & specimen exhibitum candidatos ad summos in nostra arte honores admittendi, si quoque non antiquitate sua iam venerabilis esset reddita, omnem ob suam utilitatem & dignitatem meretur laudem. Ego quidem non descriptionem illorum, quae in Academiis usitata sunt, molior, quum vix meae defensionis indigeant, attamen ut tales antiquos mores admirer, mihi facillime dabitur. Taceamus enim, non raro ita impedi,

*

ne

ne vile caput pileo doctorali ornetur, quum quae priuatos iam parietes pertransit arrogantia & ignorantia publicam adhuc timere debet contemtionem. Silentio praetereamus, ita doctum ab indocto, eruditum ab ignorante, disertum a loquace distingui posse. Nihil dicamus de egregio illo ad inueniendum, obseruandum, & cogitandum stimulo; omnia solum, & quorum numerus non paruus est, docta scripta, vel assiduae lectionis testimonia, dispersos per tot libros thesauros colligentia, vel rarioribus obseruationibus medendi artem augmentia, vel nouis theoriis & nouis argumentis veteres sententias probantibus, scientiam nostram ditantia, per dictam consuetudinem procreata, in animos vestros reuocare debeo. Quamuis vero omnia haecenus dicta tam veritati consentanea sint, vt qui illa neget aut in dubium vocet, arbitrer fore neminem; tamen etiam, quam incongruum sit, hic multa expectare, quum difficile magna praestare, quam fere impossibile dignum opus perficere, non minus Vobis persuasum erit Lectores beneuoli. Ad scribendum enim animum accingit, manum admouet iuuenis, cui anni seuerioribus studiis consecrati, vix suffecerunt, vt primas scientiarum lineas addiscere potuerit. Quantus est scientiarum campus, in quo excurrere potest humanum ingenium, virilis diligentia? quanta nominum, quanta rerum varietas? Quanta vniuscuiusque amplitudo, vt vix ad vnam totam expiscandam Nestoris sufficiant anni? Quale omnium amabile consortium? quam arctum omnes connectens vinculum? Quid igitur sperandum est, quid aequa mente postulandum, in tanta scientiarum diuersitate & dignitate ab imbecillibus iuuenum viribus? Manus tremula vix stylum dirigere potest, ingenium nullas nouas ideas suppeditat, memoria non congrua, non necessaria porrigit. Attamen in omnibus caeteras scientias superat medicina. Nulla enim est omnium scientiarum, nulla artium liberalium, quae tot requirat cognitiones, tot tantasque sub se comprehendat artes, quam ars medendi; nulla, in qua ignorantia minimorum, vel neglectio vnius partis tantos generet errores, tanta producat detrimenta; nulla, quae maiorem attentionem requirat, quae periculosior sit

fit exercendo, medicus enim hominis sanitatem vel conseruare vel destruere, vitam vel prolongare, vel abbreviare potest; nulla quae tam indissolubili cum omnibus aliis scientiis gaudeat nexu, quam medicina. Nam siue consideres herbarum cognitionem; innumera inuenies nomina memoriae mandanda, innumeros terminos, quos vocant technicos, innumeras descriptiones & distinctiones plantarum, innumera systemata. Siue materiam medicam contempleris; ingentem reperiēs medicamentorum, ingentem obseruatorum numerum, ingens virium discrimen, varias actionis eorum explicationes, varios in quibus commendantur morbos, varia in quibus acriori iudicio opus est, vt vera a falsis, certa a dubiis distinguantur. Siue ad pharmaceuticam artem respicias; praesto sunt ad addiscendum multa galenica, plura adhuc chemica remedia, diuersae rerum medicatarum compositiones, mixtiones, & diuersi processus chemici, optima praeparandi methodus, sexcenta simplicia formulam ingredientia, nec non virtutes omnes ac singulae vel antea praesentes, vel nouae miscela productae, vires corporum naturalium vel auctae vel imminutae; accedit, quod medicus etiam errores cognoscere debeat ex pharmacopaeorum ignorantia, fraudes ex illorum lucripetentia originem ducentes. Attamen omnia ista solummodo secundariam medici requirunt attentionem, primariam ipsum corpus humanum desiderat. Aspiciatis velim anatomicum viscera humana secantem, musculos praeparantem, vasa prosequentem, glandulas intuentem, ossa ab immunditie liberantem, nomina situmque partium memoria tenentem, & certissimus sum: vestram admirationem comitaturam esse virum, neque putredinem neque cadauerosos odores, neque horridum aspectum timentem, vitam inter mortuos degentem. Jam ad physiologiam accedo, omnium scientiarum amoenissimam, sed & amplissimam, quae cuiusuis tum solidae tum fluidae corporis humani partis statum naturalem, aberrationem a sanitate, diuersitates, principia & vsum docet, infinitas pene theorias, hypotheses & sententias continet, quarum quacuis suis argumentis vel subtilissimis vel gravissimis nititur, ad quas per-

spiciendas, probandas vel refutandas sine dubio felicissima memoria, acerrimum iudicium & praesentissimus animus requiritur. Et quot tandem, in qua omnis cardo vertitur, morbosas affectiones cognoscendi & curandi ars definit genera & species morborum, distribuitque? quot causas exhibet? quot signa docet? quot observata profert? quot remedia suadet? Et de omnibus istis medico ne verbum quidem ignotum esse debet, nisi in summos incidendi tum in observando tum in medendo errores, perpetuo periculo & timore exacerbata gerere vult vitam. Omnes quibus humana gens afficitur, tentatur, puni-
tur morbos, cognoscere & dignoscere, causas extricare, signa observare, observationes evolvere & apta remedia eligere debet. Multa sane non minus vera, non minus digna, de aliis medicinae partibus enarrare possem, nisi me in demonstranda re, de qua nemo, nisi iniquus rerum arbiter dubitat, oleum & operam perditurum, esset periculum. Videamus porro scientiarum cum nostra arte coniunctarum seriem, quarum notitia medico non vtilis solum sed necessaria est. Si enim Logicae & Metaphysicae studium primos omnium, qui eruditorum nomine saluari cupiunt labores desiderat, si omnium artium liberalium ingenuarumque scientiarum cognitio ad formandum ingenium, ad exhilarandum animum, ad societatis humanae amoenitatem requiritur; medendi artem exercens sine dubio omnibus aliarum scientiarum castra sequentibus, in illis excolendis, praecipere debet palmam. A quo nimirum magis certitudo in observationibus & conclusionibus desideratur? cui magis anima eiusque facultates notae esse debent atque perspectae, cum ut eius morbis medelam paret saepius vocetur? & quis tandem tot auxilia ad debellandas tristes aegrotorum cogitationes, ad explanandas rugas, ad hilaritatem animi restituendam, ad gratos affectus producendos, ut in promptu habeat, cogitur necessitate? Ah! eheu nondum satis! Materia medica Historiae naturalis, Pharmaceutica Chemiae, Anatome bestiarum incisionis, Physiologia Physices & Matheseos vberiore peritiam supponunt, nisi cum imbecilli vel omnino nullo fundamento superstructo aedificio,

ficio, vt nobilissima alias ars comparetur, concedimus. Ne me rem iusto magis evehere, ex proposito amplificare, veritatemque derelinquere credatis Lectores, sicco pede Theologiae & Iurisprudentiae in nostram scientiam influxum, alias facile demonstrandum, praetereo. Accedit denique linguarum peregrinarum, qua haud carere possumus, notitia. Gallorum felix in inveniendis ingenium, in tentando diligentia, Anglorum diuturna & accuratissima morborum observatio, remediorum efficacissimorum selectus, Italicorum simplicissima medela admirationem nobis iniicere, attentionem postulare, imitationem mereri, mihi quidem videtur. Iterum perlegens catalogum illorum, quae egomet ipse a Medico desideravi, num erubescam? nescio. Verum enim vero me iam sufficienter demonstrasse arbitror, vix possibile esse, vt dignum se ipso, dignum publica laude opus, supremorum in medicina honorum Candidati edere possint. Nouas vultis vt proferat theorias, qui veteres vix cognoscit; noua signa eliciat, qui notissima vix observauit; nouas observationes, qui iam antea praesentes vix legit; nouas medicamentorum vires, qui actionem eorum vix callet, nouas morborum diagnoses & in illis prognoses, nouas descriptiones, qui vix ad aegrotorum lectulos accessit. In illa rerum cogitationumque penuria vel crambem recoquere, aut saepius dicta repetere, aut ex aliis exscribere, vel ad aliorum praesentia auxilia refugere solent, ita, vt egregia proprio Marte elaborata, inter dissertationes haud frequentior sit, quam Phoenix inter aves. Prius ego tum inutilem tum frustraneum laborem appello, posterius ignominiosum esse iudico. Cum vero nunc scribendi necessitas me premeret pennamque arripere suaderet, cumque ad concinnum & absolutum opus tempus non sufficeret, thesauros meos in itineribus collectos euoluere, cogitationes varias in alium usum charta exceptas perquirere & perpensitare incepti, & nonnulla quae attentione mihi digna esse videbantur ex illis desumpti, ita natum est, quod Vobis offero opusculum. Inuenietis nonnullas rariores observationes tum physicas tum medicas, plures adhuc addere potuissem, nisi partim longiorem descriptionem & vberio-

rem explicationem postulassent, partim pluribus adhuc testimoniis opus habuissent, partim ad varias hypotheses & novas sententias ansam praeuissent, ita, ut accuratori mentis trutina ponderatae tandem lucem aspicere possint. Adhibui alia collecta experimenta ad verificandum veteres & ad eruendum novas sententias. Addidi tandem vel antea non cognitae, vel multis experientis probatas medicamentorum vires. Accedunt denique quae credo, i. e. quas de dubiis nonnullis medicorum cogitationibus, de altercationibus subiectis sententiis meas facio, aut quas alias reiiciens, novas Vestra diiudicatione expono. Theses in eundem scopum addidi, ut, quas non prolixiori sermone tetigerim opiniones, de quibus tamen cogitare incepi, saltem enarrem; aliam thesium partem solummodo ne disputandi materies deficiat imprimere curavi. Sine dubio in nonnullis, forsitan in omnibus Vestri non mecum consentient animi, attamen cum medicina summa in sententiis proferendis & accipiendis gaudeat libertate, Vos mihi, ut illa licentia, quae ad omnia fere inuenta occasionem praebeuit, etiam utar, facillime concessuros esse spero. In Academia educatus, ubi plures aequae docti, aequae eruditi viri, aequae magni medici, aequae clarissimi Professores, sincerissima sua mente aequae laudabiles in omnibus fere dissentiebant, tum theoreticis tum practicis principiis, ubi vel huic adstipulare, vel illi fidem denegare aequae periculosum, aequae iniustum fuisset, iuuenis adhuc ipse cogitare, vera a falsis distinguere, fucum vitare & speciosa argumenta gravioribus postponere addidici. Ita fere perpetuo contrariam sententiam defendebant, ut adhuc spirantes Praeceptores, Fautores, Amicos taceam, b. SCHROEDERUS, & quem praecipue inter praeceptores veneror, cum omnibus fere eius praelectionibus interesse, eiusque contubernio frui contigit, etiam, quod lugens addo, iam beatus VOGELIUS. Si igitur nihil aliud illis efficio, tamen me non semper sententiam unius sequi, vel corui salutatorii instar loquacem esse, sed potius me ipsum pensitare probabunt.

Nondum Vos mittere possum, Lectores benevoli! Dixi antea tempus mihi ad maius opus perficiendum haud sufficere.

Ne

Ne vero credatis ad illud dignam mihi deesse materiem, quae in promptu habeo, de quibus scribendi vel olim natum est desiderium, vel quorum iam inceptus, vel iuuante Deo incipiendus labor adhuc me occupat, enarrare mecum constitui. Primum suasu Cel. RICHTERI, ex cuius perpetuo fere consortio non minus quam ex praelectionibus didici, de medicamentis in hernia incarcerata vsitatis scribendi, me impulit tanti viri consilium; sed non ita multo post ipsemet sibi ad pertractandum sumsit istud argumentum, quem honore nominaui, vir Cel. a) Dein cum, quam insufficientia omnia cum sanguine humano instituta experimenta sint, inuenerim, ad tale opus manum adhibere mihi non indignum visum est; sed vidi plus quam viginti millia experimentorum requiri, vt opus quodammodo perfectum & absolutum vocari possit, ad quae instituenda tum tempus tum occasio deficiebat. Otium litterarium, quo frui incipio, vt ante iam percogitatum sed intermissum opus forsitan nunc moliar, efficiet. Certiora promittere possum de alio themate, de febribus nimirum biliosis & putridis. Iam ante annum & quod excurrit, materiem istam aggressus sum, multa in hunc scopum legi, multa obseruaui, sed partim academici scripti limites pertransiret, partim vero necessarium est, vt adhuc multa minuta scripta consulam, quod si perfecero, statim libri forma prodibit opusculum. Tandem cum fere per annum Viennae quotidie nosocomia frequentans, plus quam decem millia aegrotorum vidi, diuersas curandi methodos obseruaui, bona mixta malis in illis inueni, multa laude & imitatione dignissima, quae in illis cernuntur, notauimus, haud inconcinnum nec inutilem laborem me suscepturum esse credidi, si ortum nosocomiorum Viennensium, multitudine & magnitudine memorabilem, b) eorum descriptionem, diuersitates, & reme-

a) *In Diss. ab experientissimo SVADICANI defensa.*

b) *Sunt enim, vt caetera taceam, nosocomium summe reu. Fratrum Misericord. 120. viros, summe reu. Sororum Elisabeth. circiter 60. foeminas, Militare circiter 400. laesos, & inui-*

remedia, per quae morbi in illis debellantur delineassem, Physicos nominassem, & viros egregios contra importuna & ignominiosa nonnullorum iudicia defendissem; a) sed vix inceperam vagum opus, cum iam sarcinas colligere, abitumque parare deberem, ita etiam ista cogitatio pertransiit, quam nunc eo facilius mitto, cum protinus, quae de Vienna sentio & credo alia, eaque dignior Vobiscum communicandi erit occasio. Finem hic impono praefationi, ne nouam longitudo eius a me requirat excusationem. Valeatis igitur Lectores benevoli! & tum his, tum futuris nostris laboribus faueatis.

Elos milites, Pazmannianum 320, ad. St. Marcum circiter 300. Ciuile totidem, Hispanicum 200, ad St. Spiritum circiter 100, & illud, quod de Contumacia nomen ducit 300 aegrotos continens, in primis peregrinatoris attentione digna.

a) Freymüthige Briefe an Hrn. Grafen v. B. über den gegenwärtigen Zustand der Gelehrsamkeit der Universitaet und der Schulen zu Wien, Greff. und Leipzig 1774. 8vo.

Vbi nobis in primis cum Doct. Helm vel potius cum Doct. B arma fuissent conferenda.

DE

DE MAGNETICA CURATIONE.

§. I.

Curatio, quae fit per *Magnetem*, si non ad praegressos Cel. KLAERICHII, sed iam oblitos labores, nec ad parvo sermone exhibitam magneticae virtutis in cardialgiis descriptionem in *diariis* a) occurrentem attendimus, primum Vienstium tentaminibus est celebrata. Tanta miraculis simillima experimenta, nunquam audita nec cogitata vnquam, tot felicissimae ope incogniti antea remedii peractae curationes, tales obscuro sermone dictae virtutis propositae explicationes, altercationes & publicae inimicitiae cum nouo medicamento simul ortae, refutationes & defensiones, & prima attamen breuissima descriptione iam veritatis tramites derelictos esse testimonia, omnium medicorum animos in immensum

A

diui-

a) *Journal Encyclopedique.*

diuiderunt. Altera enim Medicorum pars miraculosa amabat, nouitatis studio corripiebatur, & statim am-
 babus manibus acceptam sententiam defendere, & ex-
 perimentis illustrare incepit; altera vero experimentis
 Viennensibus in genere parum fidens, quae non co-
 gnoscat, reiiciens, quae non explicare potest, refutans,
 experimenta omnia in dubium vocauit, negauit, &
 pro impossibilibus venditauit. Tertium denique Do-
 ctorum genus, nec nimio scepticismo correptum, nec
 credulitate laborans, silentium obseruauit, & plura
 adhuc testimonia, plures expectauit obseruationes. Ita
 si de magnetica curatione agitur, tot capita fere tot sen-
 sus inuenies. A principio vero tota reiteranda mate-
 ries, si ad quandam certitudinis speciem nostra iudicia
 euehere cupimus. Primum igitur historicam totius
 inuenti descriptionem elaborabimus, dein ex scriptis il-
 lis varia vel ad refutandas, vel ad confirmandas ideas
 eliciemus, nostra obseruata, eaque non pauca commu-
 nicabimus, & explicationes refutabimus.

§. 2.

Vt saepius accidit, etiam istud curationis genus
 vix condonanda celeritate *per innominatum & praeripien-*
tem virum multis mendaciis exornatum descriptum
 est. a) Effecit iste scribendi pruritus, vt medendi no-
 uum auxilium non satis adhuc percogitatum nec dige-
 stum ab ipsis rei inuentoribus sit communicatum.
 Omnia hinc deinde nata diuersa iudicia, omnes con-
 trouersiae, re vera huic *inexoptato anonymo* adscribenda
 sunt,

a) Neue Nachrichten aus Wien, von den vermittelst des Mag-
 nets geschehen seyn sollenden Curen, 1 Bogen 8vo.

sunt, sed prorsus illum mittamus. Veritati consentaneam inuenti occasionem, & curationis peractae methodum delineauit, in *diario Viennensi Astronomus aulicus, Reu. Pat. HELL.* Etiam seorsim dein prodiit. a) Incipit cum querelis super praematuram inuenti sui publicationem, se solummodo casu in illud incidisse, sincerissima mente profert, cum *Doct. MESMER* obseruatam in foemina generosa stirpe nata, quae Cardialgia laborabat vehementissima, magnetis virtutem communicasse, & vt in virgine nobili, iam per duos annos hystericeis spasms & conuulsionibus tentata, & pro insanabili putata, nouum adhibeat remedium, tres artificiales magnetes illi dedisse, enarrat. Impositis magnetibus post duos dies iam *Doct. MESMER* varias illi exposuisse obseruatas incredibiles in ista virgine sensationes & operationes, & post tres hebdomades a diro suo malo restitutam fuisse, nec non clarissima signa insignium magneticae virtutis virium in diuersis aliis neruorum morbis dedisse, etiam deinde tum a se, tum a laudato medico in aliis subiectis obseruatarum, & protinus describendarum. Caeterum ad explicationem nil dicit, nisi quod viderit, magnetem suas virtutes per systema neruosum exserere, modum uero, rationem, & causas talis ratiocinii non tangit, nullibi etiam inuenio *se ipsum tales incredibiles in dicta virgine sensationes obseruasse*, solum vt illarum testis ocularis sit, exoptasse. Quae
A 2 de

- a) Unpartheiſcher Bericht der alhier gemachten Entdeckungen der sonderbahren Wirkungen der künstlichen Stahl-Magneten in verschiedenen Nerven-Krankheiten von dem Hrn. Maximilian Zell, K. K. Hof-Astronom. 1 halber Bog. 4to.

de peruersa ad operandum magnetum figura addit, non ad me pertinent, nisi quod ex illa intermissum iam inuentae curationis vsum deriuat.

§. 3.

Imprimebatur paulo post *Cl. MESMERI* epistola. *a)* Se iam in Scripto anno 1766. edito *b)* multas actiones grauitatis & attractionis stellarum, solis & lunae in omnia terrestria corpora, in primis vero in corpus humanum demonstrasse, fluxum & refluxum in nostro corpore, omnes singulas eius partes permeantem, & immediate in neruos operantem virtutem inde deriuasse, *magnetismum animale* inuenisse, ad causas & curationem morborum adhibuisse, breuibus enarrat. *Suffulto suis cogitationibus & ratiociniis apparuisse virginem, viginti octo annorum, sensilioris neruorum compaginis, cum febre hysterica, multis conuulsibus & spasticis symptomatibus stipata, cuius vero insufficientem & breuissimam descriptionem exhibet, multis remediis frustra exhibitis, in mentem illi incidisse, artificialem hic quasi fluxum & refluxum magnetis ope producere, suas cogitationes, suamque mentem iam nominato Astron. HELL explicuisse, & ab illo artificiales magnetes in hunc vsum accepisse. Noua paroxysmo ingruente imponebat pedibus & pectori male affectae virginis magnetes, & paucis diebus post, cum vrentes*
tensi-

a) Schreiben über die Magnet-Cur von Hrn. A. Mesmer, Doctt. der Arzeneig. an einen auswärtigen Arzt, Wien, d. 5ten Jenner 1775. 1 Bog. 8vo.

b) Quod nunquam nec vidi nec legi.

tenfuios circumuolantes vel potius serpentes pene intolerabiles dolores sentiiffet, restituebatur per sudorem erumpentem. Dein cum recidiuas perpeffa fit, istae statim eadem methodo superabantur, & *tota*, vt ait, *sanata est*; se inueniffe regulas, in quibus casibus, quibus partibus, in qua multitudine, per quod tempus & cum quibus cautelis Magnetes sint applicandi, *gloriatur*. Testem solummodo prouocat laudatum egregium virum *HELL*, & nunc ex obseruatis multis suis nonnulla depromit: Materia magnetica cum electrica fere eadem est, & *eodem modo* per alia corpora *propagatur*. Non solum chalybs, sed etiam charta, panis, lana, coria, lapides, vitra, aqua, diuersa metalla, lignum, canes, homines, vno verbo omnia quae tangebantur, ita magnetica materia impraegnabantur, vt eandem vim, quam ipsi magnetes in corpus virginis exercerent. Lagenas materie magnetica impleuit, vt cum electrica fieri solet. Duabus methodis ita magneticam vim augebat, vt descripti antea dolores in veros ictus electricis similes mutarentur. Eo intolerabiliores erant isti dolorifici ictus, quo aucta vi actione lentiores euadebant. Homo erat inter decem praesentes, qui nullo modo ad recipiendum magnetismum aptus erat, idem accidebat cum cane, alius vero tanto magnetismo gaudebat, vt, si etiam ab aegrota decem passus remotus erat, tamen illi vehementissimos dolores causaret, praeterea alter alterum in genere vi ista superabat. *Absque omni cum aegrota communicatione*, octo vel decem passus ab illa remotus, & sese abscondens in quauis parte eius corporis, quam ipse eligebat, vehementes

illi dabat ictus. Alteratum aut suppressum mensium aut haemorrhoidum fluxum statim restituebat, & omnia inde nata symptomata eadem celeritate sanabat. Curabat haemoptysin, post apoplexiam remansam paralyfin, ab ira productum tremorem, & omnes hypochondriacos, hystericos & convulsivos motus. In omnibus suis experimentis inueniebat, sensibilitatem erga magnetem cessare, quam primum accessio sanata erat. Actionem eius tandem *ab incomprehensibili subtilitate, & analogo cum fluido nerueo*, & ab illo producto artificiali fluxu & refluxu deriuat. Restituere nimirum in integrum *aequilibrio sui fluxus* inaequalem fluidi neruei dispensationem, & eius morbosum & perversum motum, & harmoniam neruorum producere; etiam ex illo, & ex theoria, sensationes nostras nil nisi animaduersiones differentiarum proportionis esse, deducit: nos solummodo operationem dictorum magnorum naturalium magnetum, i. e. stellarum, vt & artificialium, licet perpetuo in totum corpus operantur, in illis partibus sentire, in quibus neruorum, vt ille vocat, harmonia mutata est.

§. 4.

Excepit istam Cl. MESMERI epistolam alia *Rev. Patr. HELL.* a) Se iam veram inuenti originem antea in commentatione priori descripsisse. b) Se *nullis* nec ad

- a) Maximilian Zells R. R. Hof-Astronom's Schreiben über die in Wien entdeckte Magneten-Cur an einen seiner Freunde, 1 halben Bog. in 8vo.
b) vid. §. 2.

ad communicandam aliis corporibus materiem magneticam, nec ad probandas actiones magneticas in tam remota corpora, *interfuisse experimentis*, solummodo se vidisse sensationes vrentes & tensivas, a magnete productas. Imaginationes solum aegrotae ad tales conclusiones ansam praebuisse, nec experimenta cum omni adtentione & cautelis instituta esse, & communicationem materiae magneticae cum corporibus, a MESMERO enumeratis, fere impossibilem esse credit. Dolores vero a prima magnetum applicatione ortos pro veris, non imaginatis sensationibus habet, cum ita fideliter nervosum Systema secuti sint, sicuti ex aegrotorum, nervorum originem & progressum nescientium, narrationibus apparebat. Se etiam de summa vi magnetum in corpus humanum propriis experimentis conuictum esse.

Sequebatur altera Cl. MESMERI epistola, a) vt, & contra illam altera *summe Reu. Patr. HELL*. b) Nihil fere noui continent ambo minuta scripta, vnde noua lux in tenebricosa ista materie accendatur, & quae ad eruendam veritatem inferuire possint. Ex defensionibus, & ex antea dictorum affirmationibus & negationibus constant, nec non ex acerbis obiectionibus quas profert Cl. MESMER; nimirum *Reu. Patr. HELL a se erroris esse conuictum, se vix aestimare eius testimonium, &* quae

- a) Anton Mesmers, der Arznei gel. Doct. zweites Schreiben über die Magnet-Cur an das Publicum, 1 halber Bogen in 8vo.
- b) Maximilian Zells R. K. Hof, Astronom. Erklärung über das zweite Schreiben Hrn. D. Mesmers, die Magnet-Cur betreffend an das Publicum, 1 halber Bog. in 8vo.

quae sunt similia. In primis vero notatu dignum est, demonstrare *Reu. Patr. HELL* illo die iam iterum priori morbo laborasse virginem, quo scripsit *Cl. MESMER* totam restitutam, & hactenus sanam esse. *Quinto enim Januarii* imprimebatur *Cl. MESMERI* epistola, & circa festum natiuitatis iam recidiuam perpeffa erat. Absoluimus nunc Viennensia super hanc materiem scripta. Litibus enim inter saepius memoratos viros compositis, nec hic nec ille promissis suis stetit in edenda prolixiore commentatione, & experimentorum suorum descriptione. Ad veram mentem clarissimorum virorum eruendam, luculentior istorum scriptorum recensio necessaria erat, ad sequentes vero nostras animaduersiones, quas in chartam coniicere incipimus, recte intelligendos, excerpta fusiora requirebantur.

§. 5.

Primum igitur *Reu. Patr. HELL* certissimus nouae huius medelae, quoad Viennae inclaruit, est inuentor, licet inexpectatam & improuisam casu solummodo fortuito detexit virtutem. Vnum solum casum describit, attamen nouae rei magnam fidem habet, & multa se alia vidisse & obseruasse dicenti, vt credamus sinceritas tanti viri postulat. Nullibi vero inuenio in omnibus eius schedulis, restitutae per magneticam curationem sanitatis exempla, nec vnquam dicit, plures se eius ope a morbis liberasse, nil nisi patentem eius virtutem in corpus humanum per neruos operantem defendit, quod facile illi dabimus. Attamen si vt magis nostrum assensum mereatur, obseruationesque suas ab obiectionibus: omnia forsitan ex aegrotorum imagine

ginationis vi orta esse, liberet, in ruris filium prouocat, qui nempe perpeffas suas tractiones & dolores ita neruoso systemate consentaneas descripsisset, vt ab illo, qui *EUSTACHII* tabulas anatomicas saepius euoluisset, expectandum fuisset, bonum alias virum hic rem amplificare, ne credam, vix a me ipso obtinere possum. Ambabus quidem manibus concedo, puerum serpentem per artus & per totum corpus sentiisse dolorem, tractionis sensum ex vna parte in alteram transiisse, sed eadem in aliis morbis obseruantur, vt in rheumatismis vagis, interdum in epilepsia, & omnino in paralyfi, si per apta remedia curatio incipitur. Nunquam vero tales dolores ita accurate neruos sequuntur, aut potius eorum truncos maiores, vt certissime affirmari possit, nunc in hoc, nunc in illo neruo irritamentum operari. Et quomodo possibile est? Ex truncis maioribus enim plures exeunt minores, qui non minus quam ipsi trunci sensationibus afficiuntur, hinc etiam in illos operari debet magnetum potentia, tota inde pars, in qua irritamentum sensum doloris producit, inde affici debet, non vero vna quasi eius linea, quam neruus percurrit. Sentiet igitur serpentem ex vna parte in alteram dolorem, qui totam partem afficiet, nullibi vero ita distincte vnum neruum occupabit, vt illius situm & decursum ex ipso dolore definire possis. Etiam istam excusationem praeripiamus *Doct. Viro*, neruorum cum aliis maioribus neruis anastomoses ex transeunte in illos dolore apparere. Maiores enim nerui cum plurimis reliquis paribus anastomosis coniuncti sunt, vt notissimum est ex nuperiorum anatomicorum incisionibus, in plu-

B

res

res igitur nervos simul abire, per totum corpus distribui debet materies irritans.

§. 6.

Plura in Cl. MESMERI theoria & experimentis & dictis taxanda veniunt. Tam breuiter, tam insufficienter suam opinionem profert, vt veram eius sententiam, & ex qua omnia demonstrare nititur, hypothesin haud perspicere liceat. Tentemus vero, num possibile sit, ex dispersis eius sententiis vnā connexam theoriam exstruere. Forsitan ipsemet illam non totam capio, attamen illi nil tribuam, nisi quod expressis verbis in antea excerptis scriptis protulit. Ex attractione omnium cœlestium corporum, vel ex *magnetismo* horum corporum *uniuersali*, ad quod systema noster globus terreus etiam pertinet, non solum multa phaenomena oriuntur, sed etiam in corpore humano multae mutationes obseruantur, fluxus & refluxus maris ex attractione oritur, & in corpore humano huic similis fluxus & refluxus cietur. Perpetuo quidem operatur iste *magnetismus*, sed si adhuc omnia in aequilibrio sunt, si fluxus & refluxus recte peragitur, si *harmonia nervorum* (i. e. nullae differentiae in proportione & in motu) adest, istam attractionem haud sentimus. Si vero ex quavis morbosa affectione fluxus & refluxus alteratus est, si in hanc partem maior, in alteram minor copia fluidi neruei influit, vel vno eius verbo si harmonia nervorum destructa est, differentias proportionis animaduertimus, & actionem suam demonstrant magni illi naturales magnetes, & morbos producant. Ad restitu-

tuendum vero aequalem fluxum & refluxum, ad harmoniam nervorum alteratam emendandam inferuiunt artificiales magnetes, aequilibrio sui fluxus, subtilitate sua & analogo cum fluido nerueo operantes. Videtis igitur theoriam, quae subtilitate sua, & ad inueniendam & diiudicandam necessaria imaginatione nullibi *Cartesianis* ideis locum cedit, quae nullis argumentis probatur, nec experimentis confirmatur. Si sufficit tot ideas colligere & combinare, si ad hypotheses nil nisi ingenium & viuidior imaginatio necessaria est, si tales theoriae laudem merentur, stans vno pede, si non plures, omnino verisimiliores profero, cuius ut gladio me percutiat, liberam manum concedo. Aeris e. g. grauitatem, & perpetuam in corpus prementem insignem columnam describo, fluidum nerueum aëreum dico, ex similitudine vtriusque harmoniam nervorum oriri contendo, a destructa harmonia morbos deriuo, & ad illam restituendam fixum aerem in memphiticis cauernis adhibeo. a) Ignem, aetherem, materiem caloris & frigoris ad similem theoriam, si placet eadem facilitate adhibere potes. Prius igitur argumenta pro sua re militancia audienda sunt, dein tandem refutanda, vbi vero nulla argumenta, ad quod refutatio? sed non exspectabimus ista argumenta, potius iam antea monstrabimus, quantas contradictiones tota theoria inuoluat, & quam insufficiens tota ejus sit explicatio.

B 2

§. 7.

- a) Nuperrimum est inuentum nostri amici, *Celeberr. Profess. Vpsaliensis MURRAEI*, qui experimentis suis in itinere Italico institutis mox edendis, famosos in memphiticis cauernis praesentes vapores aëreos esse detexit.

§. 7.

Bene distinguamus varias cum Voce, *Attractio*, coniunctas ideas, *Attractio mathematica*, id est, quivis corporum ad se inuicem accessus, seu nudus effectus nullibi negari potest. a) Sed nil demonstrat, in hoc sensu sumitur a Nobil. NEWTON. b) *Attractio* vero *physica*, id est, causa in corpore praesens, ut aliud corpus se illi appropinquet, sine quod, vel ex corpore attrahente, vel attracto materia effluat, vel fluida materia intersit, quam defendit Nobil. MUSSCHENBROECK, c) non ita certa est. *Posterior* nullibi ad nos pertinet, *priorem* vero si ad corpora coelestia applicare cupis, nil nisi *gravitas* est, quam in illis praesentem esse motus, eorum circularis ex vi nimirum centripeta & centrifuga ortus, demonstrat. Cum vero *physica* principia docent; semper eandem esse istam gravitatem, nec augeri, nec imminui, nunquam inde alterari possunt corpora terrestria, nec corpus humanum, quam enim vna vice exserit vim, semper servat d), & nulla alia nova producere potest phaenomena, nec corporum nostrum mutationes. Sed istam non assumit, quem refutamus CL. MESMER, potius *veram attractionem*, per vim incognitam in

a) HOLLMANN Diff. historia attractionis cum epicrisi in Comment. societ. Goetting. Tom. 4. pag. 271.

b) Princip. philos. natur.

c) Introductio in Phil. natur. Tom. I. cap. 20.

d) cfr. l'Histoire de l'Acad. royal. de Paris Ao. 1754. pag. 1. BOUGUER figure de la terre, pag. 336. Fr. HOFMANN in demonstr. phys. curios. demonstr. XVI. experimentum contrarium probans adducit, quod refutat PETR. VAN MUSSCHENBROECK de gravitate caput pag. 107.

in omnes solaris systematis planetas operantem, assumit, & *attractionem*, cum *magnetismo* confundit. Diuersae tamen admodum sunt ambae vires. Attractio in infinitum agit vsque dum centrum quod petit, acquirit, magnetismus spatium requirit non ita elongatum ad exserendam suam vim; attractio semper eadem est, magnetica vis debilitari & augeri potest; ista omnibus corporibus communis, hæc magneto & ferro propria. Nil nisi sola verba igitur esse, ab ipso auctore nullibi percogitata, quae de attractione siue magnetismo corporum vniuersali, per totum systema nostrum operante profert, ex distinctione nostra inter *attractionem mathematicam* & *physicam*, & ex ingenti discrimine *attractionis* & *vis magneticae*, apparebit. Est nimirum vis magnetica species solummodo attractionis, non idem cum attractione. Refutato *magnetismo vniuersali*, vel attractione in totum Globum terraqueum operante, simul ex illo deriuatus assumtus *magnetismus animalis*, vel attractio corpus humanum mutans omni verisimilitudine est priuatus.

§. 8.

Illum ex attractione deriuare fluxum & refluxum maris non tangerem, nisi ut quae antea de magnetismo vniuersali dixi, clariora reddere optarem. Magnum istud attamen obscurum phaenomenon, iam explosis *Cartesianis vorticibus* *a)* & aliorum ridiculis ideis, *b)* etiam per attractionem explicare tentauit Nobil.

B 3

NEW-

a) CARTESII princ. Phil. natur. P. 4. pag. 49.

b) Cfr. STURMII physica hypothet.

NEWTON, *a*) sed infelici conatu. Ab attractione seu gravitatione mutua terrae in lunam, & lunae in terram deriuat. Taceamus nunc gravitatem mutuam, & attractionem contrarie potius opposita, quam similia esse, etiam in eo taxandus est *b. vir*, vt hic a se antea refutatam attractionem physicam assumat, quod in apri- co est, cum si de mathematica attractione hic verba fecisset, tota eius explicatio nil nisi petitio principii fuisset. Plures obiectiones videas. *b*) Vt coelum vero a terra, ita *NEWTONII* explicatio a *Cl. MESMERI* distat. *Cl. MESMER* enim in hunc usum omnia coelestia corpora operari iubet, & magnetum instar omnes planetas attrahere vult. Supponit hic antea iam refutatam magneticam vim corporum coelestium. Sed etiam hanc concedamus. Vnde nunc mutatio magneticae virtutis? qua causa aequilibrium tollitur? vnde quavis sexta hora attractio alteratur? & cur solummodo ista vis adtractilis in aquas operatur? quae longe aliae maiores immutationes in tota terrarum orbe expectandae essent? Tales inexplicabiles res omnino non credit *Iudaeus Apella*.

§. 9.

Sed fere necessarium erat talia in chartam conii- cere postulata, quae fugituo saltem oculo considerata veritatis quandam speciem prae se ferunt, ne sequentia ridicula, aut ab omni sana ratione aliena apparerent. Ast non iniusti simus, non credamus, ex proposito nos

fefel-

a) Princip. philos. natur. mathem. Lib. III. prop. 3 & 5.

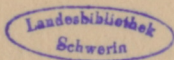
b) Philosoph. Transactions No. 492.

fefellisse, ipsum rei nouitate, & theoriae pulchritudine deceptum fuisse, imaginationem eius cognitiones superare, & alteram *Petri* partem illi deficere mihi verisimilius est. Ita nunc concludit: si magni naturales magnetes fluxum & refluxum maris perpetuo caussantur, eandem vim etiam in corpus humanum exserere possunt. Ad talem vero fluxum & refluxum nihil in corpore nostro aptum est, nisi fluidum nerueum, fluxum ergo in hoc & refluxum ciere possunt. Nunc a posse ad esse concludit, ergo fluxus & refluxus in fluido nerueo per Planetas producitur, qui in corpore sano in aequilibrio est, & non sentitur, immutata vero harmonia neruorum sentitur, & morbos producit. Maiorem supra refutauimus, ad minorem accedimus.

1. Iste fluxus & refluxus non solum in neruis adesset, sed in omnibus fluidis corporis partibus, si vera est de attractione hypothesis, nam non ex similitudine partium oritur, sed ex attractione generali, alias non aquam in fluxu & refluxu maris attraheret.

2. Potius in alia fluida corporis ageret, vt in sanguinem &c. quae aquae marinae magis accedunt, quam in tam ab illo diuersum fluidum nerueum, vix enim credendum eodem modo operari in densissimum & in tenuissimum fluidum, aut si etiam istud damus, maior tamen erit huius attractionis vis in magis resistens fluidum, illi in quod certissime agit, magis simile, quam in fluidum nerueum, quod nullibi placere potest Cl. MESMERO.

3. Harmonia neruorum adest, si fluxus & refluxus fluidi neruei perpetua aequalitate in toto corpore
&

& singulis eius partibus peragitur, quamprimum vero alteratur, morbus adest. Eadem causa, nimirum attractio, hinc in maribus quavis sexta hora fluxum immutat, in corpore humano vero nil nisi aequalem perpetuo durantem torrentem conciliat. Quae igitur similitudo utriusque actionis? Eadem ergo causa tot effectus producit diuersos non solum, sed & contrarios. Siue inde necessarium esset, ut aqua in maribus semper moueatur & redeat, veluti in vndis conspicuum, siue fluidum nerueum etiam sextam horam seruare, & ita semper per sex horas vna corporis pars sensationibus priuata esse deberet, si ex fluxu & refluxu maris in fluxum & refluxum in corpore praesentem concludere vis.

4. Ista theoria non consentit cum quotidianis observationibus, & in absurda illius ope incidimus. In quavis sensatione, in quouis motu aequilibrium fluxus fluidi neruei mutatur, ergo quaeuis sensatio, quouis motus morbus est.

5. Quis tandem fructus ab hoc fluxu & refluxu sperandus est. Vsum in corpus redundantem non monstrat Cl. MESMER, fertilitatem ad morbos generandos, docet.

Ex omnibus haecenus expositis concludo; *magnetismum animulem, fluxum & refluxum; aequilibrium, harmoniam neruorum* inania verba esse, nullis veris ideis coniuncta, & solummodo ad ostentandum cum vberiori naturae cognitione, & in eius secreta inspectione esse inuenta.

§. 10.

§. 10.

Fluidum nerueum nostro aduersario solum secundum denominationem notum esse videtur, alias nunquam attributa illi adscriberet, quae prorsus ab illo aliena sunt. Ego quidem in nervis motum undulatorium esse, & fluxum & refluxum fluidi nunquam audiui, potius talis motus, undae similis, a sexcentis aliis fluidi neruei necessariis proprietatibus refutatur. Nil nisi torrentem inuenio semper fluentem, numquam vero statim refluentem. Porro *analogon* esse credit *nostrum fluidum magneticis effluuiis*. Non noua theoria, a) attamen non magis vera, quam omnes quas protulit. Libenter concedo nobis nec fluidi neruei, nec magnetici proprietates satis perspectas esse, sed ex hoc ipso periculosum mihi esse videtur, ambo inter se comparare. Ad demonstrandam dictam similitudinem forsitan plus requiritur, quam ad refutandam. Hic sunt mea argumenta contra istam theoriam.

1. Si magneticum est fluidum nerueum, ex quo magnete effluit, nullum ego cognosco, nisi cerebrum cum magnete comparare vis.

2. Fluidum nerueum solum nervis continetur, nec actionem suam extra nervos extendit, si magneticae indolis esset, non tunicis includeretur, sed per illas pertransiret.

3. Magnetica vis semper agit, & nunquam quiescit, fluidi neruei actio saepius filet.

4. Motus per magneticum fluidum productus, se extendit, quatenus fluidi magnetici copia extenditur, nun-

C

a) Haufen & Boissier de S.

nunquam eius actio in vnam vel alteram partem solummodo dirigitur, a qua directione vero fluidi neruei actio dependet.

5. Nullo vinculo intercipi potest fluidum magneticum, per omnia enim corpora transit.

Vix in tanta errorum copia, vt tangam, necessarium esse videtur, in Cl. MESMERI theoria causam morbi & morbum ipsum idem esse. Immutatum aequilibrium fluxus & refluxus causa morbi est, & nullos alios morbos producit, nisi quod mutet iterum fluxum & refluxum, & pro variis solum partibus, in quibus aequilibrium sublatum est diuersa symptomata generet.

Nouam morbi causam inuenit, remedia vt illi opponat, aequum est. Magnetem in promptu habet, tum *aequilibrio sui fluxus*, tum *subtilitate*, tum *analogo cum fluido nerueo* fluxum & refluxum restituentem. Inter tres explicationes, quas simul adhibet vna saltem attentionem meretur: subtilitas nempe fluidi magnetici. Quam diuersa sint ista fluida paullo ante demonstraui, quid de aequilibrio eius fluxus sperandum videamus. Concedimus quidem aequalem semper esse fluidi magnetici motum, sed ex illo non sequitur, etiam alteratum fluidi neruei motum inde mutari aut emendari. Maior vnda in aliis fluidis inaequalem minoris vndae vincit motum, & haec solummodo vna possibilis explicatio est, si vis, vt aequilibrium magnetici fluxus compenset inordinarium fluidi neruei motum. Magnetica vnda vero sine dubio hic minima est, & maiorem nerueam sequi debet.

§. II.

§. II.

Rudem igitur ac indigestam theoriae molem euomuit Cl. *MESMER*, in qua vix vnum verbum veritati consentaneum est. Forsitan vberiore eius explicati-
onem expectarunt, forsitan mentem eius non percepe-
runt, forsitan vero somnia refutare indignum visum
est Viris doctissimis, nullum enim hucusque inuenio,
qui theoriam eius aggressus sit, nisi Cel. Auctorem
tractatus inscripti. a) Altera eius obiectio attractio-
nem vniuersalem corporum coelestium assumtam, per
Newtonii grauitatis praecepta refutatam taxat; verum
enim vero non credo hac obiectione quidquam contra
MESMERUM effici, sed ne antea pluribus expositam no-
stram sententiam repetamus, euoluas *nostr. Spb. 7.* Al-
tera est inuenti denegatio, ex *KIRCHERO* desumptum so-
lum esse credit, sed ex priuato colloquio cum huius
tractatus Cel. auctore, primum quam diuersae sint istae
vires, & in quo conuenire videantur, edoctus sum, ipse
enim dein iam edito folio suam mentem nonnihil im-
mutauit, & mecum communicauit. Inuenio quidem
KIRCHERUM etiam de magnetica vi telluris verba face-
re, & nonnullas ideas cum *MESMERO* communes habe-
re, b) attamen magnetismus telluris a *KIRCHERO* pro-
positus, & *MESMERI* magnetismus vniuersalis in multis
adhuc diuersi sunt, & vt vnum saltem ex pluribus indi-
cem,

C 2

a) Ueber die neuern Magneten-Curen an einen Arzt von einem
Naturforscher 1775. 1 Bog. 8vo.

b) ATHANASII KIRCHERI Soc. Jesu Magnes siue de arte
magnetica opus, edit. mea Romae 1654. fol. Libr. I. P. II.
Theor. i. p. 25. sqq.

cem, *KIRCHERUS* duas vires assumit in tellure gravitatem & vim magneticam. Omnino si rem accuratius confidero, vix similitudinem monstrare *Reu KIRCHERI* & *Cl. MESMERI* sententiam, reperio. Vberrimo enim sermone, & defatigante verborum copia magnetismum terrae, solis, lunae & planetarum refutat *KIRCHERUS*, *a*) recte distinguit magnetismum ab electricitate & attractione aliorum corporum, *b*) cum illis, qui fluxum & refluxum maris a magnetismo lunae deriuant, arma confert, *c*) & tandem si de magnetismo animali dicit, ita mentem suam exprimit: „Triplicem magnetismi rationem in animalibus reperio. Primo enim est appetitus, quo certo loco, & regioni quoduis animal ita alligatur, ut extra eam vivere non possit. Secundo est vis quaedam in animalibus, qua simile trahit sibi simile, quod est fundamentum omnis sympathiae & antipathiae animalium cum animalibus, aliisque rebus. Tertio specifica quaedam virtus, siue dos quaedam particularis a tota substantia promanans, vis inquam magnetica, qua aliud corpus naturaliter appetit.” *d*) Omnia tria genera magnetismi, quae delineat *KIRCHERUS*, nullam similitudinem monstrant cum *MESMERI* magnetismo animali. Primum enim est amor patriae vel consuetudo, vel a diuersis climatibus producitur. Secundum genus est partium assimilatio, vel similium partium ad se inuicem accessus, qui dein malo omine irrepsit in medicinam, in primis in Physiologiam, & diuer-

a) l. c. Libr. III. cap. I. p. 383 & sqq.

b) l. c. Libr. III. cap. III. p. 446 & sqq.

c) l. c. Libr. III. P. IV. p. 467 & sqq.

d) l. c. Libr. III. P. V. & VI. p. 468. & 517. sqq.

diuerſas ſecretionis theorias generauit. De tertio ipſum auctorem audiamus. a) „*Dupliciter haec animalium attractio conſiderari poteſt, vel enim ſit attractio ex metu vacui, atque ita cerui admotis naribus ad foramina ſaxorum aut terrae, in quibus ſerpentes latere aduertunt, illos eliciunt* „&c. *Secundo poteſt haec attractio conſiderari ex qualitate, quam diffundunt ſerpentes & bufo, qua vicinas aues & muſtelas ita intoxicant, vt amplius effugere nequeant, &c.* „*Poteſt etiam fieri attractio per qualitatem quandam narcoticam, atque hac ego anguem ſtupidum ceruos, non ſecus ac torpedinem piſces ſtupefacere exiſtimo.* &c. Sed ipſe auctor b) quoque iam ſegregauit deſcriptam animalium proprietatem a vera magnetica vi, & magnetiſmum perperam a nonnullis vocari addit. Potius MESMERUM vim attrahentem & repellentem planetarum KEPLERI c) & GUERICKE d) in ſuum vſum vocaſſe & immutaſſe exiſtimo.

§. 12.

Ex iſta hypotheſi tam falſa tam imaginaria curati-
onem quae ſit per magnetem originem duxiſſe, quis vnquam crederet, etiam ſi non huic aſſerto contradixiſ-
ſet ſumme *Ren. Patr. HELL*. Quam vero imbecillis in
genere *Cl. MESMERI* veritatis amor ſit, non ſolum ex
hoc glorioſo & falſo aſſerto apparet, ſed etiam ex aliis
affirmationibus, ſine vlllo rubore deſenſis conſpicuum
eſt.

C 3

1. Di-

a) l. c. p. 522.

b) ibid.

c) KEPLERI *Epitome astronomiae*.d) GUERICKE in *mirab. Magdeb. Cap. XV*.

1. Dicit: se detexisse magnetis vires; quas ex sua theoria deriuasset, & cum summe reu. *HELL* communicasse, Pat. *HELL* econtrario: se casu in istam curationis speciem incidisse, & ad similia experimenta *MESMERUM* impulisse.

2. Quinto Ianuarii die scribit *totam* sanam fuisse puellam nobiliori stirpe natam, & *HELL* asserit eam iam circa festum natiuitatis Christi eodem morbo correptam fuisse. Ex priuato colloquio etiam causam recidivae perpeffae addere possum. Contra omnia enim medicorum principia venam illi secari iusserat Cl. *MESMER*.

3. Se omnia cum Reu. *HELL* communicasse, omnia illi praelegisse, & Pat. reu. eandem alere sententiam libero fronte asserit, quibus omnibus contradixit Astro-nomus Doctissimus.

4. Ex pluribus doctis viris, qui experimentis suis, vt ait, interfuerunt, solummodo Pat. *HELL* nominat, & iste suum testimonium omnibus denegat, nec se, nisi vno tentamini adstitisse addit, quid igitur credendum aliis innominatis testibus? Porro ad talem progreditur inciuitatem, quae toti suae rei nocet, vt quem antea solum nominare dignatus est, nunc spernere & eius testimonium pro nihilo habere incipiat. Cur igitur vult, vt nos testem suum fide dignum habeamus, & cum honore excipiamus? Sed non errauit, certius enim de veritate experimentorum suorum conuictus essem, si vno verbo illis adstipulasset Reu. *HELL*, quam si ipse auctor libros in hunc scopum impleuisset.

Iudi-

Iudicium viri ex theoria, veritatis studium ex scriptis cognoscitis, nunc si placet, reliqua, quae enarrat, noua, incredibilia, aliorum tentaminibus contraria, ab omnibus physicis principiis aliena credatis. Ego quidem nunquam a me impetrare possum, vt illi fidem habeam, qui praeiudicatas opiniones monstrat, qui me in enarratione factorum fefellit. Percogitemus nonnihil eius experimenta, & quibus gloriatur, inuenta.

§. 13.

„*Magnetica materies & electrica fere eadem est.*„ Multi iam ante me ingens inter eas discrimen demonstrarunt. Sed repetamus & contra *MESMERUM* adhibeamus.

1. Propagatur materia electrica per omnia corpora, sed in vno magnete, & ferro magnetico remanet vis magnetica. Istam quidem praeripere nobis videtur obiectionem *MESMERUS* addens: & eodem modo in corpora alia propagatur; sed inaudita sunt, & obseruationibus contradicunt. Si verum est propagari, apparebit inde, vt corpora magneti applicata aequalem nunc vim exserant cum ipso magnete. Magnes ferrum trahit & sustinet, alia corpora idem praestare debent. Optima virtutis magneticae propagatio sine dubio per intermedium corpus perficitur, omnino ego nullum alium propagationis modum scio, licet *MESMERUS* se propagationem sine omni communicatione perfecisse asserit, de quo paullo post. Nunc baculi ferrei longitudinis sex pedum ^{a)} vnum latus magneti applices, vt ab
illo

^{a)} Obseruatum enim est, baculum etiam adtrahere ferrum si

illo attrahatur, secundo lateri nouum ferreum quid, aut quidquid aliud placet admoveas, numquam ferrum, nisi iam magnetica materie impraegnatum sit, iterum attrahet. Magnetis polus septentrionalem regionem petit. Coniungas nunc magnetem cum alio corpore, ita tamen vt motus illi restet liber, numquam vna cum versorio apicem versus septentrionem vertet. Electricitatis longe alia phaenomena, cum omnibus notissima sint, non vt comparem, necessarium est. Vel igitur non propagatur, & non materiei electricae similis est, vel nouum ad illam propagandum artificium inuenit, quod quidem non in totum negare possumus, sed re vera, etiam si reliqua taceamus, ex illo nobis impossibile videtur, quod ipsemet dicat, se modo augere vim in magnete praesentem. Augmento vero virtutes increscunt, non plane nouae antea numquam praesentes oriuntur. Non propagari nec aliis corporibus impertiri etiam patet, quum si aliis, quibuscunque vis, corporibus magnetem imponis, non solum non in illa operatur, sed etiam ferrum eodem modo, eadem vi trahit, nisi corpus ipsum, cui imponitur magnes, ferrum sit. Quod nullibi cum electricitatis phaenomenis consentit. Propagari porro experimento demonstrat MESMERUS quod

longitudinis saltem 2 pedum est, sed in hac distantia sine dubio adhuc ipse magnes agit, sua subtilitate & vi pertransiens ferrum. Nil vero hoc phaenomenon cum propagatione commune habet, solum sphaeram actiuitatis magneticae late patentem demonstrat. Corpus intermedium impedit, quo minus ad se adtrahere possit ferrum, hinc huic corpori intermedio saltem applicatur, per vim magneti propriam.

quod ita describit: „*Sine omni cum aegrotâ communicatione, octo vel decem passus ab illa remotus, in quavis parte corporis, quam ipse eligebam, vehementes illi dedi ictus electricis similes.*” Omnia talia exempla imaginationi virginis adscribo, & hoc eo magis, quum inuenio semper illum solummodo adnotare operationem in corpus aegrotæ, nunquam etiam in alia corpora, quod facillime tamen tentandum fuisset, omnino a se ipso apparuisset. Illa adnotatione statim iterum opus habeo, vbi de communicatione virtutis magneticæ cum aliis corporibus fermo est. Et si verum esset vnum istud experimentum, tota, quam nunc de actione magnetis alimus, idea refutata esset, & longe alia quaerenda. Sed ponamus verum esse, etiam ex suo experimento probare possumus discrimen inter vim magneticam & electricam. Numquam enim sine corpore intermedio agit electricitas, sed sine omni communicatione, in distantia decem passuum vim suam monstrauit magnes. Et denique si propagatur, & si verum est, vt ipse affirmat etiam vitra assumpsisse vim magneticam, quomodo possibile fuit lagenas implere magnetica materie, eodem modo vt cum electrica fieri solet. Vnum alteri contradicit. Vel enim non per vitra propagatur, & assertum falsum est, vel propagatur, & lagenæ non impleri possunt.

2. Magnetica vis solum in ferrum agit, electricitas in quaelibet alia corpora. Iterum nobis repugnat aliud Cl. MESMERI assertum, se nempe aliis corporibus impertiisse vim magneticam. Magnum eorum catalogum postquam enumerauit, in fine addit: „*omnia quæ intangebantur, ita magnetica materie imprægnabantur, vt*

D

neant

„eandem vim, quam ipsi magnetes in corpus puellae exerce-
rent.“ Duae eius augendi vim methodi ad haec omnia
peragenda sufficebant. Expectabimus istas methodos,
sed nunquam illas communicaturum esse Cl. MESME-
RUM mihi admodum verisimile est. Possibilitatem ad-
huc maiorem vim magnetum reddi posse non nego, &
tales progressus iam ominavit MUSSCHENBROECK, sed
non inuenio in Viennensibus magnetibus maiores quam
in aliis virtutes, & non a MESMERO exspecto, ut inuen-
tis MARCELII, MICHELII, DU HAMEL in primis GOWIN
KNIGHT quaedam addere possit. *a)* Sed non de inuen-
to, quod nescimus, verba faciamus, solum nonnulla
dubia quae obseruatis suis contradicere videntur mo-
ueamus. Cum primum ista vis innotesceret, innume-
ris modis propagatio & communicatio tentabatur, sed
semper sine progressu. Etiam enim tum temporis vi-
uentes Cl. Viri analogiam & similitudinem inter mag-
neticum & electricum fluidum quaerebant, sed non in-
ueniebant. Quod nunc in tot experimentis plurium
Doct. virorum, in obseruationibus accuratissimorum,
& nullo inclarescendi studio seductorum, veritatis ama-
torum non succesfit, solus in vna aegrotata summa faci-
litate inuenit vir, contra quem praesumptio iam mi-
lilat. KIRCHERUS iam tale experimentum describit
cum Rhinocerotis cornu, *b)* & contra Lusitanorum
djudicationem negat. Sed in genere in inueniendo
maxime obscuras res, quas nemo alius attingere potest,
fortunatissimus est, ita etiam vnam saltem obseruans
aegro-

a) RIUOIR traite sur les aimans artificiels. Preface.

b) l. c. p. 11.

aegrotam iam inuenit regulas, in quibus casibus, quibus partibus, in qua multitudine, per quod tempus & cum quibus cautelis magnetes sint applicandi. Omnibus etiam, quae de magnete laudantur veris, ego tantos progressus vix a nostris posteris, saeculi vigesimi eruditus expectassem. Non bene suam mentem explicuit MESMERUS. Non enim satis apparet, vtrum magnetis vim ita auxerit, vt tales etiam attraheret res, quas alias intactas linquit, & quas enumerat, aut aliis verbis, vtrum magnes eandem vim in alia corpora exserat, quam in ferro exercet, an virtus magnetica etiam istis corporibus communicata sit, sicuti in ferro magnetico fit, vt magneticas vires producere potuissent. Prius esset propagatio, quae iam refutata est, altera experimentis aliorum contradicit. Plures, quas ab incredibili fere attractione grauioris corporis a leuiore, a propagatione materiae magneticae per tam diuersa corpora, partim electricum torrentem recipientia, partim respuentia, ab ita distantibus in eodem corpore effectibus, nec non a summa procliuitate in vim magneticam vnus, ab impossibilitate recipiendi alterius hominis depromere possem obiectiones, indicasse sufficiet, vsque dum suas vim amplificandi methodos descripsit Cl. MESMER. Ratiocinia argumentis, experimenta experimentis, obseruationes obseruationibus, conclusiones obiectionibus refutanda sunt. Saepe iam ex theoreticis principiis impossibilia putata obseruationibus & in praxi vera apparuerunt, quod in primis in physica arte & medicina accidere solet.

3. Vis electrica circumfundi potest circa magnetem, vt duas nunc simul exserat virtutes, electricam

D 2

nimi-

nimirum, qua omnia corpora ad se allicit, &c. & magneticam, qua adtrahit ferrum, nec vnquam visum est, hac circumfusione mutari, augeri vel imminui vim magneticam. *a)*

4. Per omnia corpora agit vis magnetica, nec ab vilo corpore impeditur vel debilitatur. Electricitas per idioelectricam non agit, & humiditate, adipe & flamma immutatur vel tollitur. Noua inde elici possunt dubia contra propositam a Cl. MESMERO propagationem materiae magneticae, & communicationem cum aliis corporibus, sed iam nimis fusa de illa egimus.

5. Electrica fluida in sensus incurrunt, magnetica nunquam.

6. Sponte apparet vis magnetica, & nonnullis lapidibus propria inhaeret, & per saecula immutata restat, quamuis etiam frictione se producere sinat; electrica semper frictione opus habet *b)* & brevis est durationis.

§. 14.

a) Cfr. NOLLET recherches p. 338. & MUSSCHENBROECK l. c. p. 344.

b) Contradicere nobis videtur frequens observatio aëri expositum baculum ferreum acuminatum, vt ferunt, electricum reddi, sed videtur saltem, nam nunquam idioelectricum euadit ferrum, nec vt nonnulli credunt, a sole vis electrica in illo excitatur, hoc enim si esset, vt veram sua propria vi electricitatem cieat, semper electricitatis praesentis signa per scintillas, aliasque electricitatis proprietates monstrare deberet, aut per attritum, per frictionem produci in illo possent. Nunquam hoc apparet, & phaenomenon, quod vulgo appellant, ferrum electricum esse redditum, (die Spitze ist elektrisch geworden) a proliuitate ad recipiendam electricitatem in aëre praesentem deriuo, & ab acu-

§. 14.

Omnia iam tetigi, vnum adhuc restat. „In omnibus suis experimentis inuenit sensibilitatem erga magnetem cessare, quam primum accessio sanata fuit. Omni iure ista obseruatione totam rem dubiam ac incertam reddi, adnotarunt *ACADEMIAE BEROLINENSIS MEMBRA*, c) & iam citatus auctor. d) Verisimile redditur in morbis vbi omnis sensilitas aucta est, vbi imaginariis non minus quam veris morbosis affectionibus vexantur aegroti, vna voce in neruorum morbis, vbi insolitas tensiones, lacerationes, symptomata sentiunt, aut sentire credunt aegroti, & in quibus morbis magnetis vires in auxilium vocantur, vel omnia ex imaginatione, ex spe, ex affectibus, ex credulitate, ex confidentia orta esse,

D 3

vel

minata figura, forsitan etiam a mutatione per tempestatibus & libero aëri expositionem producta, oriri contendo. Quum etiam iam a NOLLETO, BOSIO & MUSSCHENBROECKIO animaduersum sit; corpora electrica eo facilius & copiosius electricitatem recipere & effundere, quo saepius in vsum vocantur; multum etiam hic sperari potest a praesenti maiori copia electricitatis in maiori aëris altitudine, quod docent obseruata Cl. LOMONOSOW in *annuis sacris* Ao. 1753. p. 25. *Philos. Transact.* Vol. 48. part. 2. DE LA GARDE in *Journal des Scavans* Ao. 1753. Octobr. MONNIERII in *l'histoire de l'academ. royal de Par.* Ao. 1752. & MUSSCHENBROECKII l. c. T. I. p. 295. Experimenta cum Electrometris & fulgurum deriuatoribus pro nostra opinione militant. Vel igitur denominatio mutanda, vel alia cum ista sententia coniungenda.

c) a Cl. SULZERO *allgem. deutsche Biblioth.* 26ster Band 1stes Stück 1775. p. 191.

d) Ueber die neuern Magneten-Curen 2c. p. 10.

vel omnia morbi ipsius symptomata fuisse, quae deinde magnetis virtuti in corpus, speciatim in nervos adscripta sunt. Symptomata enim a morbo originem petentia eadem sunt, quam quae magnes producere fertur. Nervorum morbi porro non in positiua, in corporea causa quaerendi, cui magnes resistere, aut in quam agere posset, sed potius ex debilitate, ex solidorum laxitate, ex fluidi neruei penuria vel morbosa immutatione oriuntur. Vnicum tandem esset remedium, quod cognosco, in primis ex eorum classe, quae in nervos agunt, quod solum aegrotum corpus afficiat, sanum vero intactum linquat. Non quidem affirmare audeo, impossibile esse istud phaenomenon, non inficias eo, inueniri posse remedium, cuius operationes in aegroto saltem corpore appareant, bene scio multorum aliorum remediorum vires in primis in morbis obseruari; sed etiam totam rem antea iam satis dubiam inde incertiores adhuc, inexplicabiliorem & incredibiliorem reddi, contendo. Excusare voluit descriptam observationem, verisimilem reddere tentauit actionem in morbis saltem conspicuam auctor recensitionis omnium de magnetica curatione scriptorum. a) Sed falsis argumentis

nit-
 a) Allgemeine deutsche Biblioth. l. c. p. 187. seqq. Sed accuratorem contemplationem desiderat recensio mihi ignoti Censoris KY, quem vero medicum esse, vix mihi persuadere possum, cum multa reperio, quae a medicorum dogmatibus abhorrent. Huc refero negatam virtutem Castorei, Moschi, Camphorae, & operationem in nervos sanorum, definitionem idiosyncrasiae, & ex illa magneticae virtutis explicationem. Ita dicit: „Idiosyncrasie ist eine persönliche Empfindlichkeit gegen einzelne sinnliche Eindrücke in die Nerven, welche den meisten Personen von ähnlicher

nititur, falsis experimentis probatur, tota eius excusatio.

„Reibesconstitution mangelt.,, Nuda assumta definitio quidem, nisi de verbis altercari cupis, veram idiosyncrasiam describit, sed latior est suo definito, & ita definitio ad conclusiones falsas manum praebet, quas assumta definitione non refutare poteris. Ego sic definio: Idiosyncrasia est inexplicabilis in corpore motus, a causa ad illum producendum insufficiente ortus, & qui in paucissimis saltem observatur subiectis. Tres ad idiosyncrasiam veram requiruntur conditiones. Primo inexplicabilitas phaenomeni, secundo causa debilis, tertio rarissima eius observatio. Ad primam & secundam nullibi respexit noster aduersarius, tertiam vero ita late describit, ut plura alia phaenomena, alias non ad idiosyncrasiam pertinentia, ad illam referre posses. Ita nunc in plures errores incidit. Quis vnquam cogitavit potentissimorum remediorum vires ex idiosyncrasia explicare? Vapores omnium valde odoratarum rerum, ut Castorei, Moschi, Camphorae, &c. quas Censor citat, in nervos operantur, pro maiori saltem hominum sensilitate in aliis gratum, in aliis ingratum sensum causant, aliorum callosos & insensiles nervos vix mouent, aliorum vero sensilissimam & tenuissimam pulpam ita afficiunt, ut conuulsiones inde nascantur, vel ut actionis suae potentia deliqua praesentia superent. Actionis igitur lex & modus patet. Notissimum enim in dicta remedia quadrat theorema, quo sensilior homo, eo magis ab externis rebus, ab omnibus medicamentis mouetur. Sed omnino electricitatis actionem ad idiosyncrasiam refert noster auctor. Nescio, quo fato impulsus sit, ut ipsemet suae definitioni hic contradicat. Omnes enim aequaliter afficit electricitas, & ad sensitiuas impressiones non referri potest, cum torrens eius totum corpus pertransit & irritat, & tandem in omnibus, qui simili corporis constitutione gaudent, aequales

tio. Verum est quidem non in omnes aequali fortitudine

motus ciet, aequales effectus monstrat. Si purgans, si emeticum irritamento suo consentaneam conciliat euacuationem, siue sit imbecillior, siue vehementior; si omnia odorifera sentiuntur; si tabaci fumus in insueto stupiditatem & vomitum producit, cum tamen illi assuetos haud mouet, operationes sunt ex eorum proprietatibus, viribus & actione in corpus humanum fluentes. Si vero puluis lapidum cancrorum, vel vt ego obseruauī, Sal mirabile Glauberi, vel vt in alio aegroto vidi mel, deiectione & vomitione impetuose & turbulenta vertigine corpus agitando purgant, si rosae gratisimus odor deliquia animi ciet, si felis aspectus corpus conuellit, vera idiosyncrasia est, quum nec caussa sufficiens talis motus patet, nec nisi in vno vel altero subiecto obseruatur. Non recte igitur percogitauit rem auctor recensitionis si virtutem magnetis ab idiosyncrasia deriuat, & tamen multa ab eo sperat. Ita scribit auctor: „daß Ausflüsse dieser Art, (nemlich Ausflüsse von Dingen die blos durch eine Idiosyncrasie auf den Körper wirken) durch fleißige und genaue Beobachtungen und Versuche, zu recht eigentlichen Arzneimitteln, deren Gebrauchsregeln sich allgemein bestimmen lassen, gemacht, mithin auch die magnetischen Wirkungen in der Heilkunst noch sehr wichtig werden können, ist unstreitig,“ &c. Ex antea vero dictis ego colligo, rem, quae solum per idiosyncrasiam agit, nullo modo ad veri medicamenti dignitatem evehi posse, cum non agnoscat nec patentes causas, nec explicationem actionis suae, tum quatenus & per quid suam exerceat vim, tum quatenus & quomodo corpus alteret, & cum tandem in singulis saltem casibus quadret. Hic nullae erui possunt regulae, cum nullas agnoscit, nullae praedictiones formari possunt, quum causam, quae idiosyncrasiam conciliat, nescimus. Siue ergo magnetis actio non dependet ab idio-

dine agere Moschum, Castoreum aut Camphoram, &
E pro

syncrasia, quod ego etiam credo, siue non medicamento nomine salutandus magnes. Caeterum non nego, omnia ex hac theoria optime explicari posse, & dubia alias non facile excusanda per illam remoueri, sed noua, alia, maiora, iam descripta dubia, nos vt illam reiiciamus, impellunt. Quam periculosum sit cum censoribus arma conferre, bene quidem scio, sed non timeo, quendam in malam partem accepturum esse meum vera eruendi studium, aut me inde seuerere & iniuste taxaturum. Pauca ergo adhuc contra istam recensioem, quae, cum nil nisi schedulae de magnetica curatione prostant, etiam ad scripta de magnete, in primis cum maior sit, quam alias recensioes esse solent, referenda est. Nouae rei maiorem, quam meretur fidem habet, de certitudine eius conuictus esse videtur, virtutes magnetis nullibi ab imaginatione aegrotorum oriri demonstratum esse credit, experimenta MESMERIANA pro veris habet, attamen non impossibile inuenit, vapores aliorum metallorum simile quid operari posse, sine quod magnetici vortices requirantur, quae sententia vero prorsus a mente MESMERI, & ab eius obseruationibus aliena est. Denique etiam nimis acerbè inuehit in Auctorem tractatus. Ueber die neuern Magneten-Curen, saepe eius opiniones aliter enarrat, quam ipse descripsit, saepe sententias ex eius verbis elicit, a quibus longe remotus est Auctor, interdum vero illum omnino deridet. Defendamus Auctorem. Cur illi in crimen vertitur, suam sententiam super rem dixisse, antequam certissimis experimentis vel probata vel refutata sit? Talia omnino scripta laudanda sunt, impediunt enim, vt incertum adhuc pro demonstrato habeatur, errores commissos indicant, ad quod praecipue respiciendum sit, in nouis experimentis monstrant, & quomodo errores vitandi, & vera rerum conditio eruenda sit, docent. Non quoque vult, vt omnia tentamina cum magnete intermittan-

pro sensibilitatis subiectorum diuersitate mox maiorem,
mox

tur, vt solummodo maiori attentione instituantur, cupit. Nullibi porro inuenio, illum taxare vsum magnetis, quia remedium sit, solummodo in nonnullis difficiliter definiendis casibus vtile, sed credit inuentum fuisse, vim eius adeo paruam esse, vt medicorum amplius indagacionem non requirat, & dein satis distincte dicit, se nil expectare a magnetete, quatenus per materiem magneticam agere creditur, quod cum priori non conueniret, si, vt Censor vult, dixisset. Non opprobrio illi esse potest, multos a magnetis vfu abstinuiffe, non enim hic vt naturae scrutator sed vt medicus loquitur. Non spernit magnetem, quia a veteribus iam eius virtus sit laudata, sed primum rei inuentorem non MESMERUM esse demonstrat. Non ita acerbe diiudicandus erat vir, quia de communicatione vis magneticae dubitabat, vbi enim nondum experimenta descripta sunt, vt imitari possint, ibi ad theoretica argumenta refugiendum est, & re vera nullibi ex theoria sua, (vt dicit Censor) illam reiicit, sed aliorum experimentis innititur. Non opinor denique tractatus auctorem credidisse, magnetem, si vim exserere vellet, ferrum adtrahere debere, licet ita breuiter mentem suam expresfit, vt tales cogitationes ex suis verbis elici possint, potius solum exemplum praebere voluisse, quam insufficiens omnis magneticae actionis explicatio sit, mihi persuasum est. Quis enim vnquam crederet, magnetem externe corpori applicatum, cum omnibus partibus corporis intime mixtum, & vix computandum ferrum attrahere, & inde in nervos agere posse. Tales ideae tam ridiculae essent, vt nemo aequus rerum arbiter eas a Viro Doct. & naturae scrutatori expectauerit. Reliqua taceo, & solum addo, conspicuum fore omnibus, me non inconsiderate adhaerere, aut ex professo defendere citati tractatus auctorem, cum me cum illo non consentire iam antea probaui, & adhuc demonstrabo.

mox minorem vim exserere, sed falsum, & omnibus, quas quouis momento instituere potes observationibus contrarium, omnes sanos & multos aegrotos nullibi inde affici. Quid enim est odor? non est sensus, non nervorum ope perficitur? non agunt igitur in nervos citata remedia? Multi sani sunt, qui odorem eorum omnino ferre nequeunt. Male hinc cum magnetis actione, non in sanorum nervis apparente comparavit medicamenta fortissima & semper agentia. *a)*

Componamus nunc lites cum Cl. *MESMERO*, & faustum fortunatumque iter, quod suscepit, ut tentamina cum nouo medicamento instituat, illi apprecemur. Forsitan mox noua miracula audiemus. Attamen hoc expectamus, ut, si noua edet experimenta & observationes, omnes suos testes in quouis casu, quem enarrabit, nominatim & singulatim fideliter prouocet, hoc si intermittet, etiam non in malam partem accipiet, si experimentis paruam fidem habemus, si de observationibus dubitamus, si omnes suas peractas curationes non plus aestimamus, quam illas, quas hactenus descripsit. Ita enim incredibilia sunt, quae de curatione diuersissimorum morborum, saepe spem & ope-

E 2

ram

- a)* Alle Gesunde, und sehr viele Kranke riechen Niebergeil u. s. w. ohne die allergeringste Wirkung in ihren Nerven davon zu erfahren: aber einzelne hysterische Personen, und doch bey weitem nicht alle, werden davon ohnmächtig, fallen in Convulsionen, oder werden aus Ohnmachten und Convulsionen, die sie von andern Ursachen erleiden, dadurch augenblicklich hergestellt. Dies sind völlig analogische, und von jederman erkante Wirkungsarten pro receptivitate, wie die magnetischen Ausflüsse sie etwa in die Nerven äussern müßten.

ram medici defatigantium, omniumque potentissimorum remediorum vim illudentium in momento perfecta enarrat, ut vix talia sincerissimo viro, qui nunquam rem auxit, nunquam mendaciorum conuictus est, crederem, in primis cum morbos nominat, quorum causae innumerae sunt, & quae pro causarum discrimine aliud medelae genus agnoscunt, nec vlllo verbo addit, interdum magnetem frustra tentatum fuisse, nihilque praestitisse.

§. 15.

Ad alias explicationes magneticae virtutis accedimus. Saepius citatus Auctor ^{a)} nil sperat ab effluuiis magneticae materiae ex magnete promanantibus, si corpori applicatur, eius virtutem non ab operatione cuiusvis frustuli ferri vel chalybis, quod corpori imponitur, diuersam esse, existimat, & plurimas, vel omnino omnes non imaginatas in corpore mutationes post applicationem magnetis obseruatas, ab intensiori frigore magnetis applicati, vel a maiori caloris gradu, quem ferrum assumit, productas esse contendit. Verum est quidem, & extra omnis dubitationis aleam positum, quoduis frigidum corpus, in primis si ob maiorem densitatem ad vehementiorem frigoris gradum recipiendum aptum est, celeriter & vna vice corpori positum, fortiter hominem afficere, totum corpus concutere & crispare, & non raro tractionis sensum ab eo per omnes artus, & per totum corpus percipi. Certius adhuc est, eo intolerabiliorem fore sensum, & perceptio-

^{a)} Ueber die neuern Magneten-Curen.

ptionem, quo sensilior est homo, & quo celerius debilitati nerui a quauis externa caussa irritantur, musculi conuelluntur. Certissimum tandem est, quoduis frigidum ferrum, vel aliud metallum, si neruorum morbis laborantibus imponitur, summam corporis alterationem & mutationem, vehementes sensationes, & dolores non paruos producturum esse, & perinde fore, vtrum frigidum corpus, magnes, an aliud sit metallum, cum omnibus, quae dicuntur veris, tamen nemo speret, magnetica effluvia statim cum applicationis momento vim suam monstrare posse, & per hanc frigoris potentiam dentium dolores interdum mitigari & sedari posse, etiam sole meridiano clarius est. Tamen aliis perpenfitatis ratiociniis, ex eo vim magnetum, quendam explicaturum & demonstraturum esse, non existimo. Nam

1. Tunc nulla magnetum vis aestatis tempore appareret, vbi ferrum non ita frigidum est, & Reu. *HELL* suas obseruationes iam aestate collegit.

2. In hyeme vero sine dubio non semper ante applicationem ex frigido aëre apportatus, & ita celeriter impositus est magnes, sed iam antea per aliquod tempus in cubiculo calido, vel iam manibus apprehensus & tractatus fuit, ita vt nil amplius a frigoris vi sperandum fuisset.

3. Si a frigore fuissent mutationes a magnete animaduersae, sensim imminui, & non iam calefacto magnete superesse debuissent, quod tamen nunquam obseruatum est.

4. In omnibus haecenus descriptis tentaminibus, &

E 3

ex

ex his tamen explicationes eruendae sunt, inuenio, primum post praeterlapsum aliquod tempus vim suam exserere incepisse magnetem, ergo non aegrotorum sensatio & mutatio a frigoris sensu, cum prima applicatione coniuncto deriuari potest.

5. Nullibi conueniunt obseruatae magnetis operationes, cum illis, quas frigus efficere solet, nullibi enim frigus perdurantem lacerationis, tractionis per nervos serpentem sensum producit.

Etiam ipse Auctor animaduertebat, ad omnia experimenta & phaenomena insufficientem esse suam explicationem, & hinc simul maiorem frigoris & caloris gradum, quem in quavis mutatione corporis prae aliis integumentis assumit ferrum, in auxilium vocat. Sed ab hoc nil expectamus, nam

1. Ferrum quidem maiorem caloris & frigoris gradum recipit, quam alia integumenta, si vero nunc in aequali cum aliis corporibus calore est, eundem saltem, quam reliquae partes, assumit gradum, sensim enim communiatur calor per omnes partes, usque dum materiae caloris copia in omnibus partibus in aequilibrio est.

2. Quibus atmosphaerae mutationibus fortioribus expositus est aeger? vel enim cubiculum custodit, vel in lecto iacet; a minoribus subitaneis, vero etiam ex eo, quia densius est ferrum, non tam celeriter mutatur.

3. Et quae tandem mutationes a tam exiguo discrimine oriri possunt? forsitan sentiet aeger, se portare magnetem, nunquam vero inde explicari possunt ingentes alterationes a magnete obseruatae, in primis cum

cum admodum paruum est spatium, quod magnes tegit, & tamen si credis, eodem modo afficeretur aeger, si manum in sinum immittit. Insuetam duritiem, & pressionem ferri, quam etiam noster Auctor adhibet, vix computari posse credo, non enim pondere suo, nec vi premente parui artificiales magnetes, praeterea adhuc inuoluti, molesti esse possunt, & si sunt, nil nisi incommoditatis sensus ab illis expectandus. Ultima adhuc restat explicatio obseruationum, magnetem vim medicatricem in corpus humanum exserere probantium. Vapores nimirum ferri cuiusuis, vel potius exhalationes eius, etiam sine vi magneticorum vorticum idem praestare posse, quod magnes, & ab illis solum deriuandam esse vim magnetis. Pauca ab illa sperat paullo ante citatus Auctor, plura iam Censor in Bibliotheca Berolinensi, ego nulla. Corpora enim fluida mollia volatilia, vel volatilibus partibus gaudentia exhalationibus suis operari possunt, nullibi corpora dura, firma, sicca, densissima, vt ferrum est. Talia corpora vel nil exhalant, nullos vapores spargunt, vel si spargunt, tam exigua copia adsunt exhalationes, vt nil ab illis sperare possis.

§. 16.

Ab explicandi studio alieni fuerunt, & solummodo obseruata sua descripserunt, Cl. *BOLTEN* & *VNZER*. Laudanda est in his scriptis animi sinceritas, accurata obseruatio, minimorum indagatio, & circumspectio, qua sua experimenta instituerunt, veritas, qua promulgarunt, & ante omnia mens omnibus hypothesibus & the-

theoriis inimica. Felix fuit exemplum, quod delineavit Cl. *VNZER*. a) Iniustum foret dubitare de observatione tam fideliter, tam accurate secundum minorum intervalla adnotata & descripta; paucas ergo, quae in animum incurrunt, animaduersiones, lubenter praetereo, & plures tales vel ab ipso Cl. Auctore, vel a medicis Experient. qui saepius aegrotae adstiterunt, & in quorum numero, meum olim amicum etiam reperio, auida mente exspecto. In hoc casu magnetis vires, & singularis operandi modus ita dilucide apparere videntur, ut nulla amplius hic iure quaestio monenda sit, utrum a magnete ipso, an ab alia causa symptomata producta, motus in corpore vehementes orti, curatio peracta sit? Vberrima vim magnetis probantia phaenomena, singulares & attentu dignissimas observationes in quavis pagina colligere potes, & quae in fine sui scripti addit Exper. *VNZER* a quovis, qui in hac incerta, & altercationibus subiecta re iudicium suum firmare desiderat, legi & percogitari merentur.

Quem Cl. & Doct. *BOLTEN*, Hamburgensium Excellent. Physicus b) descripsit, casus non fortunato euentu

coro-

- a) Beschreibung eines mit den künstlichen Magneten angestellten medicinischen Versuchs von Joh. Christoph Unzer, D. Practicus in Altona. Hamburg 1775. 144 Seit, in 8vo.
- b) Joachim Friedr. Bolten, d. A. D. und Hamburg. Physici Nachricht von einem mit dem künstlichen Magneten gemachten Versuche in einer Nervenkrankheit. Hamburg 1775. 2 Bog. gr. 4to. Joachim Fried. Bolten fortgesetzte Nachricht von dem mit dem künstlichen Magneten gemachten Versuche in der Nervenkrankheit der Jungfer Br. . . . Hamburg 1775. 3 ein halb Bogen gr. 4to.

coronatus est. Nemo sine dubio neget, omnia recte adhibita, omnia auxilia in vsum vocata, multitudinem & magnitudinem magnetum tantam fuisse, quantam nemo adhuc in suis experimentis tentauit. Admiranda est tamen Doct. Viri aequitas & modestia, quum, vt plures alii sine dubio non fecissent, ex suo experimento nil deducit, nisi non vniuersalem esse actionem & medelam a magnete sperandam.

Addamus tandem nostra, quae nobiscum communicata sunt, aut quibus interfuimus experimenta. Fratrum misericord. Viennensium numerum exornat egregius vir, accuratissimus obseruator, experientissimus Chirurgus, reu. Frater *JOACHIMUS*. Notissima eius, & per totam vrbem, quam late patet, celebrata in dentibus extrahendis habilitas, quotidie dentium doloribus vexatos ad illum allicit. Quum nunc primum magnetis vires contra dentium dolores exaltarentur, copiosissimam & fortunatissimam sibi oblatam occasionem non praetermisit, sed omnibus magnetem applicuit. In innumeris suis tentaminibus, quorum conclusiones mihi exhibuit, inuenit: Raro totum inefficacem, nihil operantem, nullam mutationem conciliantem repertum fuisse magnetem; interdum, sed rarissime saltem statim post admotionem magnetis totum siluisse dolorem; saepissime dolorem vehementer auctum & intensum fuisse, mox paullo post, mox nonnullis tandem diebus praeterlapsis misere antea vexatum aegrotum nunc dereliquisse & cessasse; non raro autem increuisse quidem, & vsque ad deliria aegrotum affecisse, nullibi dein imminutum fuisse, sed restasse vsque dum dens elimina-

F

tus

tus sit; vbi vero etiam cessauerat dolor, semper non ita multo post rediisse, magnete secunda vel tertia vice superatum esse, tandem vero omnem magnetis vim respuisse; interdum tamen in illis casibus, vbi statim applicato magnete siluerat, nunquam rediisse. Caeterum nullas regulas & praecepta huius actionis, nullas causas discriminis eruere potuit.

In nosocomio ad St. Marcum, praegressis Mesmerianis experimentis, inceperunt etiam magnetem aegrotis alligare. In diuersis aegrotis, tum viris tum foeminis, in diuersis & quidem in omnibus morbis, vbi laudatus erat magnes, eius vim tentarunt. Sed tantum abfuit, medelam hic malorum conciliasse, vt potius in omnibus experimentis nulla mutatio, nulla commotio, nulla affectio, nulla sensatio, a magnete producta, obseruata sit. Saepe egomet ipse aegrotos percontatus sum, qui iam per nonnullos dies magnetes portaue- rant, sed semper respondebant, se nil sentire. Quibus non interfui tentaminibus, illa mihi exposuit & enarrauit Doctus assistens in hoc nosocomio, ZELLER.

§. 17.

Quid igitur de magnete sentiendum, quid de eius virtute credendum? Me ad epicrisin inuito animo, & mente variis cogitationibus & dubiis onerata & diuisa accedere, sincerrimis verbis confiteor. Breuiter vero ante vberius explicata repetere, & ex illis iudicium qualitercunque elicere volo. Theoria MESMERIANA erroribus scatens, eius odium veritatis, a principio or-
tae inimicitiae, & primus communicationis cum publico

lico modus omnium animis dubia iniicere debent. Incredibilis ab omnibus aliis remediis diuersa & segregata operatio, insufficientia omnium haecenus expositarum magneticae virtutis explicationum minus verisimilem totam rem reddunt. Morborum genus, in quo adhibentur, & quod neque discriminis, neque durationis, neque scenarum, quas ludit, in quouis alio subiecto, omnino in eodem, alio tempore diuersarum explicationes & praedictiones agnoscit, & inde orta difficilis distinctio ipsius morbi phaenomenorum a mutationibus, a magnete productis; omnes ab imaginatione aegrotorum, ab affectibus, ab aliis remediis antea, vel simul cum magnete in vsum vocatis, ab ipso interdum frigore ferri, & a medici votis & expectationibus, & inde debilitata eius accurata, & a praeiudiciis libera attentione & diiudicatione expectandae fallaciae, vix vitandi errores, difficiliorem reddunt adstipulationem. Tandem tot exempla frustra tentatum fuisse magnetem, & saepe spem fefellisse, quae in quauis vrbe, a quouis perquirente medico colligere potes, *BOLTENII* communicata obseruatio, & a nobis quidem primum descripta, sed a multis aliis visa, in nosocomio ad St. Marcum instituta infelicia tentamina, vix quidquam de magnete sperari sinunt. Si denique in tam incerta re iudicium summorum virorum quidquam valet, provocare possum ad Doctissimos & Celebratissimos Vienneenses medicos, Ill. Lib. Bar. de *STÖRCK*, Excellent. & Experient. *QUARIN* Nosocom. fratr. miser. Physic. & Consiliarium, Excell. & Experient. *COLLIN* nosocom. Pazmanniani Physic. & Consiliarium infer. Austr. Fau-

tores meos pia mente deuenerandos, Amicos beneuolentissimos, qui fere nil sibi de nouo inuento promittunt.

Ex altera parte vero vix credendum est, omnia, quibus gloriatur *MESMERUS*, inuenta, fragmenta fuisse, & nunquam veram vim monstrasse magnetem. Vix sibi persuadendum, egregium alias Virum Reu. Patr. *HELL* ita deceptum fuisse, vt ibi, vbi nil sperandum fuit, summas virtutes & singulares actiones viderit. Cl. *DEIMANN* tandem enarratum exemplum, *a)* quod cum obseruatione a Cl. *VNZER* instituta & egregie descripta couenire dicitur, & vbi omnino magnetis vis ita dilucide apparet, vt si hanc legisses, de illa amplius non dubitare posses. Nostrae denique verbis reu. Fr. *JOACHIMI* enarratae pro eius virtute probationes, *b)* noui medicamenti actionem demonstrant, potentiam defendunt.

Accurate nunc & diu ponderatis argumentis externa, obseruationibus ex altera parte, vix trutinam se moue-

- a)* In praefatione ad translationem belgicam iam citati scripti Cl. *VNZER*. Non legi.
- b)* Nostra quidem exempla non tam medentem eius virtutem, quam in genere eius vim in corpus humanum probare videntur. Quum enim dentium dolores a multis causis oriri possunt, interdum nullis remediis opus habent, sed sibi permisi breui tempore cessant, interdum a quacunque externa re applicata sedantur, dictae per magnetis impositionem productae curationes non statim eius vi medicatae ascribi possunt, in primis cum aliae nostrae obseruationes probant, nunquam constantem diu perdurantium dolorifcarum sensationum perfectam esse medelam.

mouere, nec in hanc, nec in illam partem inclinare animaduerto. Mediam igitur teneamus viam.

1. Non omnem vim in corpus humanum, & praecipue in neruos, si obseruata vera sunt, magneti denegare possumus.

2. Interdum per eius virtutem morbos superari posse concedere debemus.

3. Verum enim vero, non solum non in omnibus similibus vel dissimilibus neruorum morbis medelam ab illo expectandam esse, sed rarissime saltem morbos eius ope debellatos esse, vel, vt nunc res agitur, superari posse, inter se comparata experimenta abunde testantur.

4. Neminem hucusque scire, in quibus morbis, & sub quibus morbi phaenomenis & symptomatibus, sub quibus conditionibus, in quibus subiectis, & qua certitudine quaedam iure a magnete expectanda & speranda sint, vnusquisque, qui se ipsum percontatur, & suas de illo cognitiones perquirat, nobis dabit.

5. Ex pluribus etiam eius vim defendentibus exemplis fere nil concludi posse, attentus lector & contemplator non ignorabit.

6. Incertum hucusque & dubium remedium esse, a medico probata medicamenta amante & exhibente non propinandum, quis inficiat ibit?

7. Tantum vero abest, me omnia experimenta taxare, quae cum magnete porro instituentur, pro inutilibus habere, aut me existimare, oleum & operam perditurum esse, qui ad nouum remedii genus tentandum adhibebit manum, vt potius indagacionem eius omni-

bus commendem, & noua tentamina exoptata mihi venient, quippe quae si non in medicis, tamen in phisicis magnetis proprietatibus iam a longo tempore frustra expectatam lucem forsitan accendent.

8. Sed ille, qui omnium eruditorum, medicorum, aegrotorum laudem & gratiarum actionem mereri & certe obtinere cupit, ad sequentia respiciat:

a) Mentem monstret ab omni nouitatis & inclarescendi studio alienum, nec credulitate omnia de magnetis proposita vera esse credat, nec nimio scepticismo de tota re dubitet, aut praeconcepta opinione omnia reiiciat. Omnes, quantum fieri potest, vitet errores, ut nil magneti adscribat, quod non illi proprium erat, nullam theoriam nullam hypothesem agnoscat, nec exornet.

b) Genuinam exhibeat morbi descriptionem, totum suum aegrum secundum corporis & animae proprietates, morbos olim perpeffos & vitae genus delineet, nullaue alia remedia cum magnetis vlu coniungat.

c) Accuratissime obseruare, omnes sensationes, omnes mutationes, omnia etiam minutissima, & alias vix attentu digna excipere, sed nullibi amplificare, & omnem simul quoque phaenomenorum explanationem intermittere & timere debet.

d) Si aegroti adhuc nil de virtute magnetis audiuerunt, nihil de vera rei, & sui consilii conditione illis aperiat; sed furtim tantum & tacite illos obseruet.

e) In illis, qui iam magnetem ut remedium cognoscunt, animaduertere necessarium est, vtrum sibi quidquam ab illo promittant, an non.

f) Mox

f) Mox magnetes fortiores, mox debiliores eligere, nunc inuolutos nunc nudos alligare, mox plures mox pauciores, mox frigidum mox calefactum, mox huic mox illi corporis parti imponere, in aliis ad polum respicere, in aliis diuersas magnetum figuras consulere, nunc verum magnetem, nunc ferrum, nunc alia metalla, nunc etiam alia corpora, vt lignum, lapidem magnetis instar formatum applicare, mox pediluua, mox alia auxilia simul adhibere, mox omnia augmenta intermittere potest, omnibus tandem modis aegrotum seducere & fallere tentet, ita tandem aliquando ex pluribus cum solertia institutis experimentis veras & certas eliciemus conclusiones.

§. 18.

Si vero nunc concedimus in corpus agere, quomodo, per quas vires, in quas partes corporis operantur, & quomodo virtutem suam exercent artificiales magnetes? Non mirandum est, nos nondum actionem magnetem cognoscere, nec eius leges perspicere, cum eius actionem in genere nondum inter postulata medica recipere possumus. Sed omnes alias explicationes meis dubiis obiectionibusque vacillantes reddidi, & reieci, vt meliorem verisimiliorem exhibeam, omni iure a me expectare, & postulare potestis. Tentemus nouam hypothesem. Fluidum magneticum subtilissimum esse, & omnia corpora pertransire, principiis & experimentis physicis consentaneum est. Hac sua subtilitate, & vi corpora permeante externe corpori applicatus magnes, effluua sua magnetica in corpus effundet & disper-

disperget, quatenus sphaera suae actiuitatis patet, & elongata est. Huic fluido magnetico vim irritantem eo facilius concedere possumus, quum certissimum sit, omnia cuiusuis generis fluida etiam mitissima & blandissima vim qualitercunque in nervos exserere. Si nunc nervos irritat, affluxum fluidi neruei ad partem irritatam conciliabit, ita, si spasmus ab irritatione fluidi neruei morbose in vna parte productus est, deriuando fluidum nerueum illum superabit, porro si a defectu fluidi neruei orti sunt spasmi in vna parte, stimulo iterum inuitabit neruorum fluidum in depletas partes, & ita spasmos mitigabit. Sensim procliuitas in spasmos imminuetur, & vires corporis, non nouis semper spasticis affectionibus debilitati, iterum increescere, per istam conciliatam quietem, per vires corporis auctas, vel maiori copia fluidum nerueum secerni, vel melioris indolis & conditionis praeparari, & ita caussa morbi remoueri potest. Sudorem per vehementiorem corporis motum & humorum auctam circulationem procreatum, etiam eliminando morbosos humores, multum ad curationem conferre verisimile est. Stimulus vero a fluido magnetico sperandus admodum debilis esse debet, vt sensibilitatem corporis vehementer & morbose auctam, ad irritationem producendam, ad vim suam monstrandam requirat. Nervos hinc omnium sanorum intactos linquit, & aegrotos non afficit, nisi eorum sensilitas ad talem gradum euecta sit, vt a tam blando fluido, quod alias nervis non percipitur, iam valide irritentur. Inuenies hic similitudinem actionis cum aliis medicamentis stimulantibus & antispasmodi-

modicis; inuenies in scripto *VNZERI* nonnulla, quae cum nostra explicatione conuenire videntur: nimirum semper torrentem ex remotis partibus vsque ad partem, vbi magnetes impositi erant, proserpsisse, ibique cessasse, semper magnetibus remotis, fluxum per illam partem non obseruatum fuisse, pro maiori magnetum copia parti illigatorum, influxum in hanc auctum fuisse, & quae sunt similia. Tamen non ita coecus sum, vt non videam, meam hypothesem non totam rem explicare, potius multa obseruari, quae illi contradicere videntur, & multa dubia & obiectiones me nullibi refutare & soluere posse. Non quoque pertinax ero in defendendo meam theoriam, sed aliam magis phaenomenis consentaneam, meae valedicens, statim arripiam, hucusque autem nullam talem scio, & meam ex omnibus haecenus propositis verisimillimam esse contendo, & defendere audeo. *a)*

G

DE

- a)* Quum priora iam sub prelo sudarent, casu detexi in alio libro totam theoriam Mesmerianam, Verba Auctoris describo: Differt. en forme de lettre sur l'effet des Topiques dans les maladies internes, ecrite par vn Medecin de Paris a un Medecin de Prouince. Paris. Septieme Edit. 1769. p. 41. sqq. La matiere magnetique est -- elle donc amie des nerfs? Est elle propre a calmer leurs irritations, & les desordres des esprits? Est -- elle analogue a ces esprits, ou seulement capable d'en corriger le tissu? Penetre -- t -- elle nos corps, comme elle fait l'animant & la terre? circule - t - elle continuellement au - dedans de nous memes? Je laisse ces questions a decider a d'autres.

DE CURATIONE PER ELECTRICITATEM.

§. 19.

Magnetismum excipiat curatio, quae fit per electricitatem. Vis electricitatis summa in corpus humanum, virtus, quam in quaevis membra singulatim exercet, motus vehemens, quo humorum circulationem auget, solida concutit, & tandem morbos feliciter immutandi, & superandi potentia, ad physica dogmata, ad medica demonstrata pertinent. Non est etiam, quod mireris. Causa virtutis egregiae electricitatis patet; ad omnia mouenda, alteranda, & mutanda, subtilissimum & potentissimum fluidum, in sensus incurrens, & plurima corpora aequaliter afficiens praesto est; plurima electricitatis phaenomena explicare; medentem virtutem, comparatis inter se electricitatis actionibus, & corporis humani morbosus affectionibus, demonstrare & praedefinire possumus. Tot tantaque spem superantia experimenta, tot eius ope peractae curationes, ^{a)} de eius virtute amplius non dubitare sinunt, sed adhibendi methodum haecenus vsitatam, non ita laudare, aut approbare possum. Fluidum electricum subtilitate sua totum

- ^{a)} Observationes, vim electricitatis in curandis morbis praecipue probantes, leguntur in *Histoire generale & particuliere de l'Electricité*. Paris 1752. Tom. III. pag. 60. sqq. **Schaeffer** die Kraft und Wirkung der Electricität im menschlichen Körper. Regensb. 1752. **Sprengler** Kunstdrechsler in Copenhagen, Einige Briefe, welche Erfahrungen der electricischen Wirkungen in Krankheiten enthalten. Copenh. 1754. *The Gentleman's Magazine*. Lond. *Danziger Versuche* Tom. II. *Commentar*. Bononiens. Tom. III. &c.

tum corpus permeat, in minutissima vasa, in quibus vix visibilis humor mouetur, intrat, mirae subtilitatis texturas, quas nullum aliud remedium attingit, afficit, irritando oscillationem in minimis vasis ciet, & motum sanguinis, omniumque humorum intendit. Per has illi proprias descriptas vires operatur. Aucta oscillatione in minimis vasis, antea quiescentibus, & peregrina materie distentis, impacti humores propelluntur, & obstructions solvuntur. Idem praestabit auctus omnium humorum motus, per quem in minora vasa fluida intrant, & aucta vi, aucta actionis potentia, stagnationes superantur, vasa antea clausa aperiuntur, & liberior totus circuitus redditur. Incitato etiam fluidi neruei motu, illud derelictas partes iterum salutabit, & per obstructas fibras nouam sibi parabit viam. Euocatus, & large promanans sudor morbosas simul particulas separatas, e corpore eliminabit. Num non hic quidquam ab ipsa materie electrica sperandum? num non credendum, illam velocissimo suo motu, & actionis vi quaedam soluere, & dispergere? num non nostra hypothesis obseruatione probatur, nos praecipue actionem materiae electricae in illa parte sentire, vbi obstructions, & morbi causa haeret? Num physica experientia, corpora crassa, dura, & solida non tam celeriter electricitate permeari, & impleri, quam cava & tenuia, illud demonstrare videtur? num non a resistentia maiori augmentum virtutis, & actionis in hanc partem ominandum? Sit, quid sit, tamen ex certissimis electricae materiae viribus, iam omnes curationes, & a morbis recreationes deriuare, & explicare possumus. Respiciamus

mus nunc vsitatam electricitatem adhibendi methodum. Quam primum fluxus electricus in corpore excitatus est, statim scintillas ex male affecta parte eliciunt, & hoc saepius repetunt, vel in vno loco saltem, vel in pluribus simul, dein totum corpus ope lagenarum repletarum vehementer ictibus concutere, quatere, vibrare, commouere, agitare solent; interdum omnino plures simul pici insidere, aut multos manibus inter se iunctis electricitatis vim experiri & sentire iubent. Sed multa hic monenda sunt. Nunquam variis subiectis, aetate, temperamento, viribus, sensibilitate admodum diuersis, idem electricitatis gradus conuenire potest, alterum vix afficiet idem ictus, qui in alio intolerabiliores dolores relinquit, & corpus fere in conuulsiones rapit. Pro diuersitate morborum & partium affectarum discrimine, etiam non raro vehemens ictus nocere, novos morbos procreare, & summum periculum inducere valet. Antequam enim electricitatem adhibemus, ad omnia, etiam minutissima, tum quae ad morbum ipsum pertinent, tum quae totam aegrotorum corporis constitutionem spectant, inquirendum est, ne in errores incidamus, medico ignominiosos, aegroto nocuios. Tandem si manus aegrotorum iunguntur, electricitatis torrens per illas in aliud corpus pertransit, sudor iam prouocatus est, & materia electrica particulas minutissimas morbosas, nunc solutas, simul secum in aliud corpus rapiet, aut solum contactu, ad resorptionem, aperiendo poros, per electricitatis vim, aptior & procliuior reddita corporis superficies peccantes particulas inhalabit, & infausto omine corpus miseri aegroti

groti nouis noxiis humoribus implebitur. Nunquam igitur plures simul electricitate perfundi debent, si felicem experimentorum euentum desideras. Non minus omnes vehementiores ictus ope lagenarum, materia electrica repletarum excitati, nocent. Tantos enim motus, omnes interiores corporis partes, etiam subtilissimas vibrantes, & valde concutientes, debilibus & sensilibus aegrotis periculosos esse, nemo dubitare, aut negare potest. Vnusquisque, qui semel horum ictuum vim expertus est, etiam non ignorabit, quam ingratus ille sensus sit, quam vehemens affectio, quam longe remaneat stupiditas, quam longo tempore post obseruetur adhuc male affecti corporis sensatio, quod temporis spatium requiratur, ad totum recreandum, & refocillandum corpus, & nemo certe nouas concussionem optabit, aut lubenter plures se excipientes sustinebit. Ita in sano, quid in aegroto? Deploranda medicorum experimentorum victima adducitur, pici, veluti equuleo insidere cogitur, & vehementissimis ictibus se celeriter subsequenter laceratur & torquetur, sanitatis spes, auxilii fiducia, vt omnes dolores in affecta parte saepe intolerabiles placide ferat, forti animo toleret, efficiunt, & tandem saepissime, lugenda forte, vel ita, vt aduenerat, vel adhuc miserius ad suos lares redit. Et quid aliud a tanta aegroti corporis commotione expectandum? Iam saepius annotatum est, ictus electricos vehementes haemorrhagias, febres, aliaque innumera mala non raro producere. a) Porro nouae paralyfes

G 3

inde

a) WINKLER, Philosoph. Transact. Nro. 480. p. 211, & MUSSCHENBROECK ipse ter nocte validam ephemeram

inde saepissime oriuntur. Nimia enim corporis commotione tonum imminui, oscillationes partium vel imbecilliores reddi, vel omnino tolli, & omnem motum cessare, certissimum, & multis obseruationibus conuictum est. Ex hac causa etiam tot infelices curationes tentatas deriuo. Iam enim electricitas suam vim monstrare inceperat, felici successu nunc inuitabantur medici continuare, & omnino adhuc vim electricitatis augere, breui vero dein tempore praeterlapso, continuatis ictibus, omnis tonus & elasticitas partium destruebatur, & in vix sanabilem aliam paralyfis speciem incidebant. Et quid tandem sperandum ab his fortioribus ictibus? Eorum ope quasi particulas abripi, vix credendum, & si fit, non vtile foret aegrotis. *b)* Scintillarum prouocatio quidem, non tam periculosa, & corpori nociua esse potest, tamen etiam si saepius repetitur, nimis valide inde aegrotorum corpora afficiuntur, & materia electrica statim iterum, priusquam actionem suam peragere, & finire potest, elicitur. Alia igitur longe securior via ingredienda est, quae quidem corpus non tam vehementer afficit, tamen eo certius morbos superabit. Ego materia electrica implerem corpus aegroti, diu ita continuarem, & gradum electricitatis cierem summum, nullibi vero scintillas elicirem, ita per influxum electrici torrentis in corpus, & per effluxum

mate-

perpeffus est, quia diurno tempore in experimentis electricis instituendis diligens fuerat. Cfr. eius introd. ad Philos. natur. T. I. p. 316.

b) Videf. Vigaroum apud Gardane Coniectures sur l'electr. p. 113.

materiei electricae, in corpore praesentis, motus in corpore incitabuntur, & totum corpus ab hac potentissima & tenuissima materie feliciter permeabitur. Dein vero, ut dirigerem torrentem electricum in partem affectam, super virtum stanti, admouerem manum ad locum dolentem, nullam aliam se communicandi viam inueniens fluidum electricum, transibit in tangentem hominem, & ita viuidior & perpetuus motus per aegrotam partem conciliabitur. In fine, stimulandi & motum incitandi gratia nonnullas scintillas sed parcas saltem elicerem, & forsitan interdum leues & inbecilles ictus adderem, etiam sperans per istam leuem non nociuam concussionem, me quaedam ad restituendum partium tonum effecturum esse. Non dubito multo feliciorum in experimentis & in curationibus suis fore, qui nostram sequens delineatam methodum, electricam curationem non in cruciatus & tormenta mutauerit.

DESCRIPTIO FEBRIS OCTANAE.

§. 20.

Omnes febres intermittentes, quae typo fixo gaudent, & plures, quam duos dies liberos inter quamuis accessionem numerant, rarissime obseruantur. Ita raro saltem febrium quintanarum, sextanarum, septimanarum, octonarum, nonanarum, decimanarum descriptiones in medicorum practicis libris reperiuntur. Febrem octanam quidem obseruarunt HAGEDORN Cent. II. obs. 37. RHODIUS I. 19. Ephem. Nat. Curios. Dec. I. ann. 4. obs. 70. Cent. I. 68. p. 317. Cent. VII. p. 265. SAL-

SALMUTH obseruat. medic. Cent. III. 13. tamen non ingratum erit, hic nouam vberiore[m] eius descriptionem, qualem ipse vidi, perlegere. Vir triginta octo annorum, debilis, pallidus, multis morbis iam antea vexatus, & ante tres annos, a quartana febre, per quinque fere menses durante, emarciatus, in iram procliuis, a quouis in victu & regimine commisso errore ephemeram perpetiebatur. Ex itinere redux, frigida pluuia totus madefactus, domi inuenit ingratum spectaculum, a quo in vehementem iram proiicitur, tremoribus totius corporis corripitur, & lectum petit. Vix in illo calefacto superuenit vehemens calor & ardor, cum magnis capitis doloribus, siti & nausea. Bis de nocte vomitu eiiciebat materiam valde acrem, biliosam. Leuabatur dein nonnihil, & febris, in qua frequentes horrores se calori immiscuerant, circa meridiem sequentis diei cessabat. Erat vero decima tertia dies Septembris. Nulla critica euacuatio animaduertebatur, nisi quod parcus promanaret sudor. Lasitudo, oris amarities, nausea, & appetitus prostratus remanebant, & capitis dolor tantus, vt e lecto surgere impossibile esset. Vsque ad vigesimam quotidie insultus febriles leniores obseruabantur. subitanei horrores & calor saepius de die se excipiebant, & capitis dolores interdum non nihil imminuebantur, nunquam vero cessabant, omnium ciborum fastidium, & diarrhoea tenuis, aquosa semper simul aegrotum male afficiebant. Sumsit hac die purgans Rhabarbarinum, & diarrhoea hac nocte cessabat. 12ma validam accessionem febris sustinere debebat. Incipiebat matutino tempore, cum frigore miti qui-

quidem, sed diuturno, & calor per sex horas durans erat validissimus, ingentes tum sub frigoris, tum sub caloris stadio capitis dolores fere deliria producebant. Finiebatur paroxysmus sine ullo sudore, sed luculenta crisi in vrina, longe mitiores erant altero mane capitis dolores, & lectum derelinquebat, solummodo de appetitu prostrato, ore amaro, & de debilitate conquerebatur aeger. 24ta alia accessio obseruabatur, vehementia, duratione, & symptomatibus priori aequalis, initium erat hora 2 post meridiem. Sequens 27ma longe mitior erat, quam antecedentes, vsque ad hunc diem igitur typum quartanae seruabat, 30ma vero eadem hora, qua alias frigus accedebat, saltem levis horripilatio, & loco ardoris febrilis, levis calor cum grauatiuo capitis sensu obseruabatur. Quarto Octobris die econtrario iterum valida accessione afficiebatur aeger, & nunc quouis die mercurii paroxysmus febrilis ingruerat, per caeterum tempus septimanae autem nullo febrili symptomate aegrotus vexabatur, saltem omnes functiones laesae erant. Ita per quindecim septimanas aequaliter perdurabat febris vsque ad 18vam Ianuarii. Nulla remedia adhibita erant. Vidi aegrotum, de singulari sua febre querentem, & illum examinans, sequentia inueni: Pulsus erat debilis, paruus, aequalis, sed paulo celerior quam in sano, lingua paruas saltem impuritates monstrabat, paucae striae ex viridi albicantes, firmiter illi inhaerentes, solum apparebant, appetitus erat deletus, omnem animaleum victum respuebat, & coactus tantum, & exhortatus non nihil deglutiebat, post prandium admodum frugale statim pressio & dolor in ventriculo

H

culo

culo animaduvertebatur, caput grauatiuo & prefforio dolore, sed non ita forti tentabatur. Nunc a duobus diebus etiam diarrhoea laborabat, antea vero naturales quotidie sedes numerauerat. Abdomen erat tensum, durum, & a pressione dolebat, in primis in regione hepatis durities sensibilis animaduvertebatur. Totus aeger erat debilis, corpus emaceratum & eneruatum, color flauus. Accessi dein 25ta, & obseruauī paroxysmum. Hora octaua, praegressis tensionibus corporis & horripilationibus, & oscitationibus, frigus aequale non ita vehemens corripiebat aegrotum, & per tres horas durabat, sensim in calorem vehementissimum transibat. Pulsus erat in frigoris stadio paruus, inaequalis, non ita celer, tensus, & interdum intermittens, sub calore celerrimus, debilis, inaequalis, liber, interdum vehementer insurgebat, interdum vix tactu explorandus. Caloris stadium vehementissimo capitis dolore stipatum erat, & omnino levia deliria, statim iterum cessantia, praesto erant, durabat interim sensim immittum vsque ad mediam noctem, nunc sudore parco, sed vrina multo sedimento repleta, & non nihil iumentosa iudicabatur. Eandem horam & durationem seruauerant priores paroxysmi. Exhibui mixturam salinam, addito non nihil Tartari emetici, ad augendam eius vim resoluentem. Nunc lingua tota tertio die muco variegato, flauo, albo, viridi erat obducta, borborrygmi, & ventris murmura audiebantur, simul nausea increuerat. Dedi purgans, & dein iterum cum mixtura salina continuare iussi. Iterum lingua sordibus implebatur, nausea nunc vehementior erat, & vomitus spontaneus

taneus accedebat, dedi igitur emeticum. Prima die Februarii, hora consueta paroxysmus observabatur, sed duratione & symptomatibus longe mitior erat, quam priores. Iterum dedi altero die mixturam meam salinam, & novae sordes se monstrabant, quae etiam purgante eliminabantur, nunc accedebat iterum diarrhoea, sed magis stercoracea quam antea. Incepi 7ma propinare Infus. Flor. Arnicae, cui addidi pauxillum Salis Ammoniaci. 8va nova accessio sentiebatur eadem hora, sed iam hora quinta post meridiem indicabatur. Continuare iussi cum dicto medicamento. Sed 11ma nova accessio inexpectata post meridiem aegrotum meum detinebat. Continuaui iterum & 14ta novus paroxysmus ingruerat. Iam multo debilior erat omnibus prioribus, dolores capitis cum alias perpesis vix comparandi, sitis facile extinguenda, & omnia symptomata fortitudine vix similitudinem cum priori vehementia monstrabant. Insistere iussi usu Arnicae, & felici eventu omnes obstructions soluebantur, abdomen iam molle erat, non dolorificum, appetitus redibat, & totum corpus refocillabatur. Tamen adhuc usque ad 26tam quouis quarto die accessionem sensim debiliorem, mitiorem & brevioram perpeti coactus erat. Cessante febre dedi Corticis Peruviani decoctum, & robustior, vividior redditus meus aeger, quam unquam antea fuerat, laetissima sanitate gaudebat. Vidi altera vice in nosocomio virum etiam febre octana laborantem, sed cum quarta accessione iam in tertianam abibat, & ex stupido admodum homine nullam veram morbi historiam expiscare potui, & vnam solum, ultimam

mam octanae accessionem in nosocomio tolerabat.

Non tamen quamvis febrem quouis octauo die superuenientem, octanam appellare debes, non raro enim hic medicus fallitur. Conquerebatur etiam operarius, se iam per sex septimanas, quouis die lunae, febre valida vexari, per totam reliquam hebdomadem vero sanum esse. Homo erat robustus, ruber & caeterum sanus. Athletica eius sanitas statim dubium mihi iniiciebat, & dein inueniebam, illum semper quauis die dominica laute viuere, & cibus potuque abuti, dein vero febrim ephemeram die lunae, vt dein obseruavi, validam, 30 horas durantem, & potius inflammatorii generis, a multo spirituofo potu assumpto productam, hesternos excessus puniri, seueriori quoque diaeta praescripta non amplius apparebat.

DE MERCURIO DULCI, ET SPECIATIM DE
EIUS MUTATIONE IN MERCURIUM
SUBLIMATUM.

§. 21.

Communis Medicorum regula est, quibus Mercurium dulcem exhibent, omnem vsum acidorum simul & salitarum rerum interdicendi. Causa huius prohibitionis est, quia timent, per acida & sales mercurium dulcem quandam acrimoniam concipere, corpori fatalem, & summe nociuam, & in mercurii sublimati corrosiui speciem mutari. Chemicis principiis superstructa est haec theoria, mercurium dulcem nimirum, addito acido salis, in mercurium sublimatum transformari.

mari. Accurate obseruans omnia medicorum dogmata, etiam semper meos aegrotos exhortatus sum, vt omnia acida & salita venenorum instar timerent & vitarent. Sprenens meum consilium iuuenis effrenus, qui strenue Veneris castra secutus erat, & profunda vulnera ex suis praeliis deportauerat, & qui iam drachmas duas mercurii dulcis deuorauerat, inunctionibus Mercurialibus simul in vsum vocatis, acida ante omnia amans, prandium celebrauerat meis praeceptis haud consentaneum. Comederat enim ingentem portionem crambes sale conditae, & aceto praeparatae, nec non carnis suillae, primum salitae, & dein fumo induratae, & in fine prandii, quasi re bene gesta, sui corporis robur exaltans, vitrum aceto vini plenum euacuauerat. Ingentia hic, de vita eius dubitans, & vehementissima exspectabam symptomata. Verum enim vero admiratione stupidus haerebam, cum nullam magnam molestiam, nulla mala aut insueta symptomata obseruarem. Sentiebat enim solum pressionem in ventriculo paulo post prandium, quam vero largiori ciborum assumptioni adscribendam esse credidi, & re vera paullo post cessabat. Nunc mecum volutare incepti dogma illud medicum, & inueni, non ita stabilitum aut certum esse, vt nulla dubia moueri possint. Si enim omnia salita, quantum fieri potest, virant, tamen cum omnibus cibis, quotidie magnam partem salis communis, quod fere omnia fercula ingreditur, deglutunt, & nil ab illo experiuntur, certissimo argumento, non ita nocuum aut periculosum esse salitorum vsum. Dein chemica argumenta percogitans, falso adhibita fuisse, & nullibi

H 3

pro-

probare illud, quod vulgo creditur, mihi visum est. Solum acidum salis enim cum Mercurio dulci combinatum, aut cum mercurio vivo sublimatum, constituit Mercurium sublimatum, nullibi alterius generis acida idem praeparatum producant. Acida vegetabilia quidem solvunt mercurium, & eius calces, nunquam autem in tantum venenum conuertunt, quantum est mercurius sublimatus. Porro mercurius viuis per oleum Vitrioli in Turpethum minerale, per spiritum Nitri, in praecipitatum rubrum mutatur, per aquam fortem ope salis communis praecipitatur calore albido, Mercurium praecipitatum album vocant, solum salis acidum mercurium sublimatum generat. Sal vero commune culinare siue fossile siue fontanum ex acido salis communis proprio, & ex alcali fixo minerali compositum est. Etenim quoque notissimum est, maiorem esse affinitatem inter acida & alcalina, quam inter acida & metalla. Non inde acidum salis derelinquet suum alcali fixum, & in mercurium operabit, sed coniunctum intime cum parte alcalina non afficiet mercurium, & tanta mala ab usu salium non timenda sunt, si etiam mercurialia sumuntur. Ex aliis vero causis tamen omnia fumo indurata, & sale condita meis aegrotis interdicerem, & nunquam darem mercurium dulcem simul cum salibus, solum si casu accidit, non horrenda semper symptomata timenda esse contendo.

DE

DE CAMPHORAE VSU IN TINEA
CAPITIS.

§. 22.

Tinea capitis non adeo ad insuperabiles morbos referenda est, saepius facillime superatur, interdum tamen multa & potentissima remedia desiderat, interdum vero omnem medelam respuere videtur. Non raro quoque ab agyrtis & circumforaneis, noxiis remediis supprimitur, vel adstringentibus repellitur, unde cuiusvis generis mala, diuturna, periculosa, & nisi ad causam respicis, saepe insuperabilia observantur. Attente legens Excell. *COLLINI* librum de *Camphora*, egregius Chirurgus *HAFNER*, Camphoram primum ad sanandam tineam capitis adhibuit. Ego dein multa praestantissimae suae virtutis observavi exempla, plerumque satis cito ab illa caput depuratur, porro continuato eius usu, novae pustulae efflorescunt, quae iterum exsiccantur, & nonnullis vicibus repetita hac scena, tandem tota capitis superficies ab ingrato tegmine liberatur. Nullum hucusque vidi casum, vbi Camphorae vires, ad debellandum etiam inueteratum malum, & omnino in senibus non suffecissent. Nihil ab illa timendum esse, nec repelli inde tineam, novae efflorescentiae sub eius usu expulsae, & felicissima multa observata mihi probarunt. Eodem modo, & eadem fere certitudine agunt, *Mercurius praecipitatus ruber*, cuius drachma cum Vnguenti pomati vncia miscetur, & quae compositio etiam sub nomine *Vnguenti contra scabiem ZELLERI* nota est, & *folia boni HENRICI* capiti nude imposita.

posita. Plures etiam inde sanatos esse, in meis adnotatis & obseruatis reperio. Vix adnotare opus est, paulo spissius vnguentum cum Camphora miscendum esse, ne totum a Camphora soluatur, & fluidum redatur.

OBSERVATIO DE FEBRE INTERMITTENTE SOPOROSA.

§. 23.

Virgo 19 annorum, quae iam a longo tempore de appetitu prostrato, & de debilitate conquesta erat, & cuius menstruus sanguis nunquam adhuc largiter & ordinarie fluxerat, incidit in febrem tertianam, non ita vehementem. Omnium medicamentorum vsum negligit. Cum quavis accessione ascendit vis, & duratio, & symptomata increscunt. Tertia accessio iam per quatuordecim horas durauerat, & in frigoris stadio tremores vehementissimi, stridor dentium insueta vi, anxietas summa, & conuulsiones lenes obseruatae erant, calor vero deliriis & vehementi capitis dolore comitabatur. Sequentis paroxysmi initio omnia symptomata adhuc vehementiora erant, sed paullo post in profundum somnum incidit, quem salutarem esse, adstantes crediderant, & nil timuerant. Dormiuerat ita soporosa septem horas, & sensim ad se redit, magnam debilitatem & anxietatem lamentatur. Sensim perdurante adhuc calore, omnia mitigantur. Vidi illam tertia die, paullo ante paroxysmum accersitus, & vix descriptionem morbi audiueram, cum iam illam examinans, primos

primos nouae accessionis insultus animaduenterem. Adstiti fere toti huic paroxysmo, & ex ordine febris decursum ita inueni. Hora octaua frequentibus oscitationibus, & tenfuo dolore per totum dorsum, anxietate, difficili respiratione, & tusi spastica summe periculofam & vehementissimam fore accessionem, indicabatur. Sensim omnia increfcebant, & loquendi difficultas, coniuncta cum assiduus tremoribus & conuulsionibus frequentibus, etiam animaduertebatur. Inueni pulsum paruum, tensum, intermittentem, inaequalem, non ita celerem, attamen febrilem. Tota aegrotata pallida, respiratio ita anxiosa erat, & celerrime repetebatur, vt inspirationes vix numerare potuiffes, saepius etiam, nonnihil a conuulsionibus libera, manum pectori imponebat, illudque pulsabat. Oculi in vnum locum fixi, interdum vero celerrime quasi rotabantur, demum paullo tranquillior reddebatur aegrotata, & labia ad dextram partem trahebantur, vt oris apertura transuersa & distorta appareret. Tres nunc horae partes praeterlapsae erant. Omnia cessabant, & tota immobilis & stupida iacebat aegrotata. Respiratio difficultate solum percipiebatur, pulsus nullus se tactui offerebat. Cutis erat aspera & frigida. Nullibi illam ex suo sopore excitare potebamus. Oculi erant immobiles, aperti, & nulla lucis mutatione afficiebantur, palpebrae spastice attractae. Immutata ita restabant omnia vsque ad meridiem. Cutis circa hoc tempus nonnihil incaluerat, & pulsum reperiebam serpentem, interdum diu intermittentem, & difficiliter explorandum. Respiratio sensim nonnihil increfcebat, palpebrae claudebantur, &

I

aper-

apertis illis, pupilla iam erga lucem iterum sensilis erat. Durabat ita vsque ad quartam horam post meridiem, nunc pulsus erat admodum celer, sed adhuc tensus, quasi filum aeneum per arteriam traheretur, & aequalis, respiratio longe liberior & facilior. Hora quarta & dimidia primum manum subito alleuabat, & pectori imponebat. Adhuc pallida erat aegrotam, & omnia illam excitandi tentamina frustranea erant. Hora sexta increuerat calor, & rubor totius corporis, in primis faciei animaduertebatur, respiratio erat frequens, sed libera, & pulsus aequalis, mollis, liber, celer, debilis. Quassata nonnihil aegrotam, & inde expergefata, profundo suspirio se mouere incipiebat, & statim de oppresione pectoris querelas effundebat, difficulter adhuc loquebatur, & adhuc saepius in soporem recidebat. Ex illo semper excitabatur, omnia per minutorum intervalla decresebant, & circa octauam horam sudore, & vrina alba, cum pauco sedimento iudicabatur. Tamen debilitatem suam, & oppresionis sensum in pectore tristibus verbis describebat. Dormiuit dein tranquille vsque ad horam nonam, & somno nonnihil refocillata erat, respiratio nunc vero libera. Inueni linguam sordidam, & variegato muco, in primis viridis & flauo coloris, obductam, os erat amarum, & nausea simul vexabat aegrotam. Propinabam statim vomitorium ex Ipecacuanha & Tartaro emetico, cuius ope quater magna copia flauescentis muci, & viridis, aeruginosae bilis eiiciebatur. Dormiebat iterum vsque ad quintam aurorae horam, & ab hoc tempore, vsque ad decimam horam noctis consumpsit nouem drachmas pulueris Corticis

ticis Peruuiani. Altero mane iterum quatuor doses eiusdem pulueris, ponderis drachmae dimidia, deuorabat. Auertebatur ita sequens paroxysmus, & hora matutina octaua solummodo tensiones & lenis horripilatio aegrotam in lecto detinebant. Credidi nunc primum soluendas & euacuandas esse residuas sordes, & dedi in hunc scopum mixturam salinam cum oxymelle & Tartari emetici nonnullis granis; ita vero solutis impuritatibus purgans exhibui. Sequenti paroxysmi die, nil peculiare animaduertebatur, sed tertia accessio redibat, malo omine iterum sopore coniuncta. Non quidem erat ita vehemens, vt antecedentes, sed tamen erat accessio septem, sopor quatuor horarum, in omnibus priori similis. Pulsus inueni, quam nunc etiam sub sopore tangere potebam, tensum, nonnihil durum, saepius intermittentem. Statim eadem methodo, vt supra, consumsi magnam Corticis dosin, & sequens paroxysmus non apparebat. Timidior nunc redditus, vsum salium coniunxi cum Cortice Peruuiano, redibat post octo dies febris sine sopore, & euacuata iterum aegrota, Cortice superabatur. Sub cuius nimirum continuato vsu, sensim vires restituebantur, color immutabatur, menses quoque dein copiose erumpebant.

§. 24.

In hac candide descripta febre neruorum imperium & operatio in febribus intermittentibus luculenter apparet. Sed non necessarium est, ad tales insolitas febrium species refugere, si neruorum affectorum vim in febribus intermittentibus demonstrare cupis. Symptomata

mata enim febrim quamuis intermittentem, etiam benignissimam concomitantia a nervis praecipue derivanda sunt. Frigus ipsum febrile abunde nostram sententiam probat. Nisi enim cum Stahlianis omnia voluntati, & libero arbitrio animae, corpus regentis, & pro eius sanitate vigilantis, adscribere, aut nisi cum BOERHAUIO frigus a defectu caloris derivare cupis, quae vero theoria facillime refutanda, & fictis solummodo causis & explicationibus superstructa est, re vera frigus a nervis oriri, concedendum est. Probatur insuper ista explicatio multis phaenomenis, v. g. pulsus sub frigore etiam celerem & febrilem esse, saepe externe apprehensum corpus calorem sub ipso frigoris stadio monstrare, nullo externo calore superari posse frigus febrile, sensum cutis sub frigore suppressum esse, & quae sunt similia. Spasticum porro quidquam, quod vero haud definire possum, aliorum, omnino plurium febrilium symptomatum causam esse, non vberiori defensione eget. Stridor dentium, horripilationes, subitanei horrores, sitis sub stadio frigoris, nausea, vomitus, languor insignis, cardialgia, tussis spastica, tetanus, animae deliquia, vesicae vrinariae spasmus, defectus loquelaе, convulsiones, quorum nonnulla semper febrim intermittentem comitantur, alia vero raro saltem observantur, & febrim malignam constituunt, nervis adscribenda sunt. Non ita vero rem augerem, ut totam febrim cum nonnullis solum a nervis derivarem, sed veram materialem causam adesse credo in praecordiis haerentem. Ista materialis causa in nervos agit, & illis characterem imprimit, seu spasmodicum quidquam

quam in illis excitat, quod paroxysmum febrilem producit, & nervis impressus character saepe adhuc multas accessiones ciet. Non igitur illis assentire possum, qui assimilationem partium, ut causam novarum accessionum accusant, credentibus, remanere quidquam materiei febrilis, quae alias partes sibi similes reddat, & si sufficiens harum particularum copia adsit, iterum paroxysmum producat. Actionem remediorum antifebrilium Tonicorum a vi, characterem nervis impressum superandi & profligandi deriuo. Pro diuersitate impressionum in nervis, typus ergo quoque diuersus erit. Tamen bene scio, me nullibi hac explicatione causam diuersitatis typorum demonstrare, manet enim adhuc verum, & forsitan semper manebit effatum GALENI: *Typum incomprehensibilis natura facit*, sed causam saltem typorum veriolem, quam olim docuerunt, quaequimus. Multas nunc ex hac theoria elicere possem conclusiones & regulas, sed academici scripti limites breuiorem me esse iubent, hinc solum argumenta pro ista opinione breuiter enarrabo.

1. Saepe nullae sordes amplius apparent, tamen febris continuat, & nisi apta remedia adhibes, omni materiali causa remota, tamen semper perdurat.

2. Saepe horrendum in modum euacuatur, tamen nullibi febris superatur.

3. Plerumque iam febre superata, per euacuantia iterum excitatur, quod quidem ex mea theoria facillime explicare potes, non ita ex theoria assimilationis partium.

4. Cortex & alia Tonica febrem superant, tamen

nullam euacuationem cient, certissimo argumento, non in materialem causam egisse, sed solum roborando characterem nervis impressum abstulisse.

§. Interdum omnibus sordibus, omni materiali causa adhuc praesente, per tonica sequens paroxysmus supprimitur, argumento, veram typorum causam non in ipsa materiali causa quaerendam esse, sed potius in spastica nervorum affectione, quae ope Tonicorum propellitur.

OBSERVATIONES VARIAE.

§. 25.

Interfui sectioni viri, cuius totum cerebrum ab omni parte multa aqua repletum erat, multa dico limpida, non ita viscosa. Substantia ipsa cerebri tota erat emollita, macerata, cineritium colorem corticalis & duritiem, splendorem medullaris amiserat, argumento, non a paucis diebus, sed iam a longo tempore istum hydropem cerebri adfuisse, tamen per totum morbi decursum, (gangraena pedis laborabat) nulla deliria, nisi tribus ultimis vitae suae diebus, nocturna saltem observabantur, reliquo vero tempore optime ratione utebatur, & nemo ex externis signis hydropem cerebri ominari potuisset.

Duos adnotaui gangraena pedis laborantes, diu per Arnicae conseruatos, & tandem mortuos. Reperiebantur viscera firma, bona, naturalis consistentiae & sine vlla labe, in omnibus maioribus vasis grumi sanguinei nigricantes coacti erant, & nulla humorum
reso-

resolutio putrida apparebat. Sed vix explicandum & attentu dignissimum obseruabatur phaenomenon. In vtroque cadauere lien in putredinem ruerat. Erat magnus, asper, & in liquamen foetidum, in altero fuscum, in altero nigrum, abierat.

Nonnullos vidi, qui viuentes nullis malis symptomatibus vexati fuerant, aliis morbis vero e vita remoti, & sectioni & inspectioni subiecti corda ingentia monstrabant, cum magnis polypis. Vnum inprimis notui, cuius cor insuetae & vix credendae erat magnitudinis, per cuius ventriculos & sinus massa polyposa serpebat firma, & omnibus trabibus ita adnata, vt vix sine dilaceratione separari possit, attamen nunquam, adhuc spirans, de symptomatibus conquestus erat, alias polypos cordis comitantibus.

Vidi vna vice vesicam circa calculum ingentem, magnitudinis oui gallinacei ita contractam, vt vix nonnullis guttulis vrinae spatium restaret, caeterum vesica erat dura & crassa, & dimidia parte eius iam incisa, difficile erat adhuc, lapidem ex illa exprimere.

Cerebrum in duobus maniacis, quorum sectionibus adstiti, longe durius & splendentius erat, quam in aliis cadaueribus esse solet, nihil aliud praeternaturale in illis animaduertebatur.

Vidi ventriculum in cadauere cum latere inferiori lobi minoris hepatis mirum in modum coalitum. Deficiebat nempe tota tunica ventriculi, & vicem eius supplebat hepar, vulneris labia cohaerebant firmiter cum hepate, nec ab illo separari poterant. Moriebatur aeger obstructione.

Cum

Cum butyro Antimonii nonnulla staphylomata breui tempore sanata vidi.

Multi ab ictero per oxymel colchicum liberati sunt.

Si in phthisi pulsus durus, paruus, valde celer, & in sputis insulae, mors.

Nonnullos ope radicis Vincetoxici ab hydrope sanatos vidi.

Vna vice vidi inunctionem cum oleo oliuarum, a Dioscoride laudatam, egregio cum effectu in hydrope vsurpatam. Non semper auxilium praestare potest, inhalatio enim solum inde impeditur.

Solani tuberosi frequentior & quotidianus vsus homines reddit hebetes & stupidos, obstructions viscerum, scirrhasas indurationes, impuritates & saburram generat, vermes mirum in modum fouet. Aspice, si placet, Goettingenses infantes.

Infans partu excludebatur, sex digitos in sinistra manu habebat, vnus vero, nempe si a pollice numerare incipis, tertius, nullis ossibus fulciebatur, sed ex massa pingui & carnea consistebat, & difformis erat, statim post partum deligabatur filo cerato, quotidie magis contrahebatur, & decidebat fortunatissime, vulnus moxmox claudabatur.

Sudor menti, & vrina turbida signa bilis in stomacho haerentis sunt.

Non paucos vidi, ope Polygalae amarae a phthisi sanatos.

In hydrope pectoris optimum remedium est Squilla cum Nitro.

Iam

Iam obseruauit *HIPPOCR. L. II. de morbis apud FOES. T. I. p. 483.* confestim sanum, & morbo quasi liberatum apparere, hydropes pectoris laborantem, quando aquae in ventrem erumpunt. Idem ego vidi contingere, si hydropi pectoris oedema pedum superuenit. Caue vero, ne repellas aquam, alias pessima in pectore oriuntur mala, & paullo post sequitur mors, optimum est in hoc casu, si viscera adhuc sana esse videntur, scarificare pedes.

Optima, & tutissima, & facillima scabiei inoculatio fit per indusium.

Vix numerare possum scabiosos a me obseruatos, Decoct. Fumariae curatos, Decoctum Bardanae & simul Sulphur, vt & Rad. Chinae idem egregie praestant. Viperarum vero iuscula sola fere nunquam illam superant,

Certa signa tussis hypochondriacae sunt: incipit cum dolore grauatiuo & tensione in hypochondriis, si spiritum haurit, non est, vt in aliis tussibus, renixus in pectore, mucum cinereum sine omni leuamine eiciunt, qui color sine dubio a diuturna haesione.

B. VOGELIUS vsum carnis omnino salitae & fumo induratae in febribus intermittentibus non solum permittit, sed & suadet, nausea vero aegrotorum omnis victus animalis mihi iam contraindicans esse videtur, & saepe vidi, iam a febre liberatos, si carnem comederunt, statim ictérico colore tinctos apparuisse.

Vesicatoria summa sunt septica, caute hinc in omnibus putridis morbis applicanda.

Si in febre putrida tremores accedunt, cum subsultibus tendinum & conuulsionibus, nullum praestantius remedium est, quam Moschus omni bihorio ad Gran. 2.

Non ita rarum est, vt fertur, aegrotos Peripneumonia & Pleuritide laborantes lateri sano incumbere. Inter trecentos, & quod excurrit, quos vidi, certissime tertia pars erat, quae non in latere affecto iacebat.

K

Vale-

Valerianae radix praesentaneum est remedium in omnibus neruorum morbis, etiam interdum epilepsiam sanat, non vero ad Gran. 1 - 2. sed quotidie ad drachm. 1 - 2. exhibendum.

Vidi nonnullos in extractione cataractae, cornea incisa, iterum mittere palpebram, & claudere oculum, dein iterum eleuare, sed semper nocet, viuidissime enim iterum mouetur oculus, & vt alia taceam, vix tuto aperire possunt dein capsulam lentis crystallinae.

Radix Sassaaparillae interdum, sed rarissime aluum cruentam reddit, vidit Cel. RICHTER bis, vna vice mecum simul, vidi ego ter.

Lichen islandicus interdum in phthisi aluum mouet, & tunc nocet, alias est egregium nutriens, sed consolidatio vix ab illo speranda.

Sanguinis sputum per vrticam minorem superatum vidi, quae est potentior maiori.

In cancro fungoso nil a Cicuta sperandum est, interdum sed non semper verum carcinoma sanat. Ad scirrhus vero resoluendos, in obstructionibus viscerum, in scrophulis, in scabie, in omnibus malis a scabie retropulsa, in doloribus podagricis & in venereis verrucis, porris, condylomatibus, cristis, thymis, mariscis egregium est medicamentum.

Vidi hominem hernia scrotali incarcerata laborantem, & morti propinquus erat, sed rumpebatur intestinum, & putrescebat scrotum, dein ex hoc impuro vulnere quotidie effluebant faeces flauis coloris tenues, aluus erat clausa.

Vidi infantem pene suffocatum a lacte nutricis ex fissuris quasi proflientem, non ex siphonibus.

THESES.

1. Heroum filii nequam, medice demonstrari potest.
2. Cauſſa adest frigoris positiva.
3. Diuisibilitas in infinitum, generaliter assumpta, tum physice, tum metaphysice considerata, figmentum est.
4. Pisces

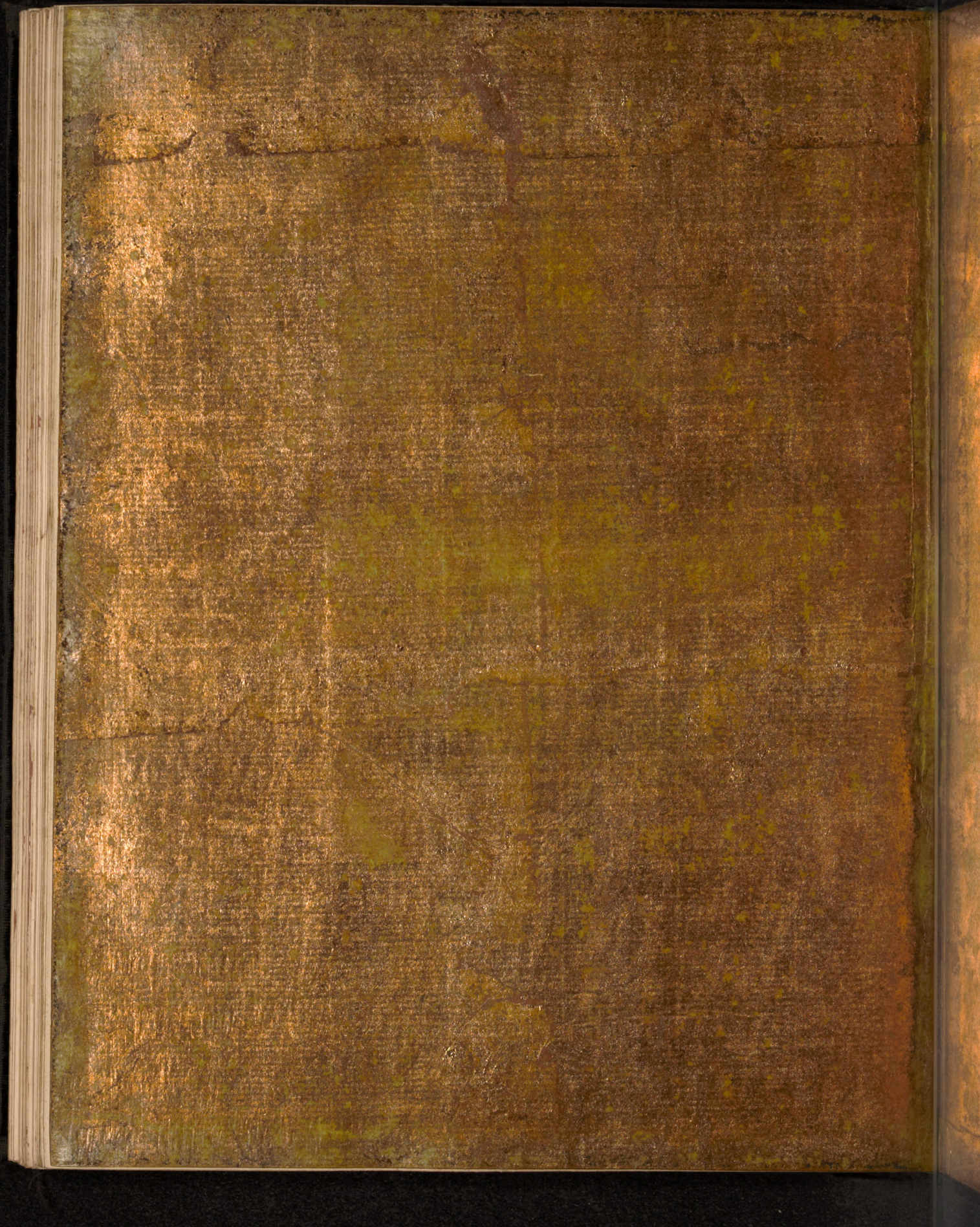
4. Pisces non audiunt.
5. Figurae niuis sunt a salibus.
6. Diuersa esse fulgura, alia magis sulphurea, alia magis electrica credo, forsitan nonnulla nil electrici, alia nil sulphurei habent. Ex hac diuersitate omnia phaenomena discriminis actionis fulgurum explicari possunt.
7. Si Pharmacopaei de arcano, ad conseruandum colorem in aceto violarum gloriantur, semper fraus vel mangonium est.
8. Syrupus violarum ex officinis depromptus, ad indubia experimenta chemica inutilis est, & ex phaenomenis cum eo apparentibus, nil certi concludi potest.
9. Fere omnes aquae medicatae arte, omnino perfecte imitari possunt.
10. Iris est musculosa & irritabilis.
11. Inflammatio oritur partim ab extrauafatione, partim ab errore loci.
12. Ex vasis lymphaticis oriri possunt venae.
13. Nec vis contractilis arteriarum a Borello, nec vis adtractilis in minimis vasis, nec vapor a HUTCHINSON, nec calefacti sanguinis expansio a BERTIER proposita motum cordis adiuuare possunt, sed muscoli & carnes omnino retardant sanguinem, pondus eius celeritatem auget.
14. Transfusio sanguinis nunquam utilis esse potest.
15. Bonum est, ac vtile in sanis foeminis & robustis & plethoricis paullo ante partum, interdum omnino sub ipso partu, venam secare.
16. Num non in eo latere abdominis, quod minus tumet, haeret placenta? in illa inde parte abdominis, quae magis eleuata est, sectio instituenda caesarea.
17. Non ita periculosum est, vt vulgo creditur, si remanet placenta.
18. Fasciae pro infantibus utiles sunt ac necessariae.
19. Nulla certitudo amplius in diebus criticis est.

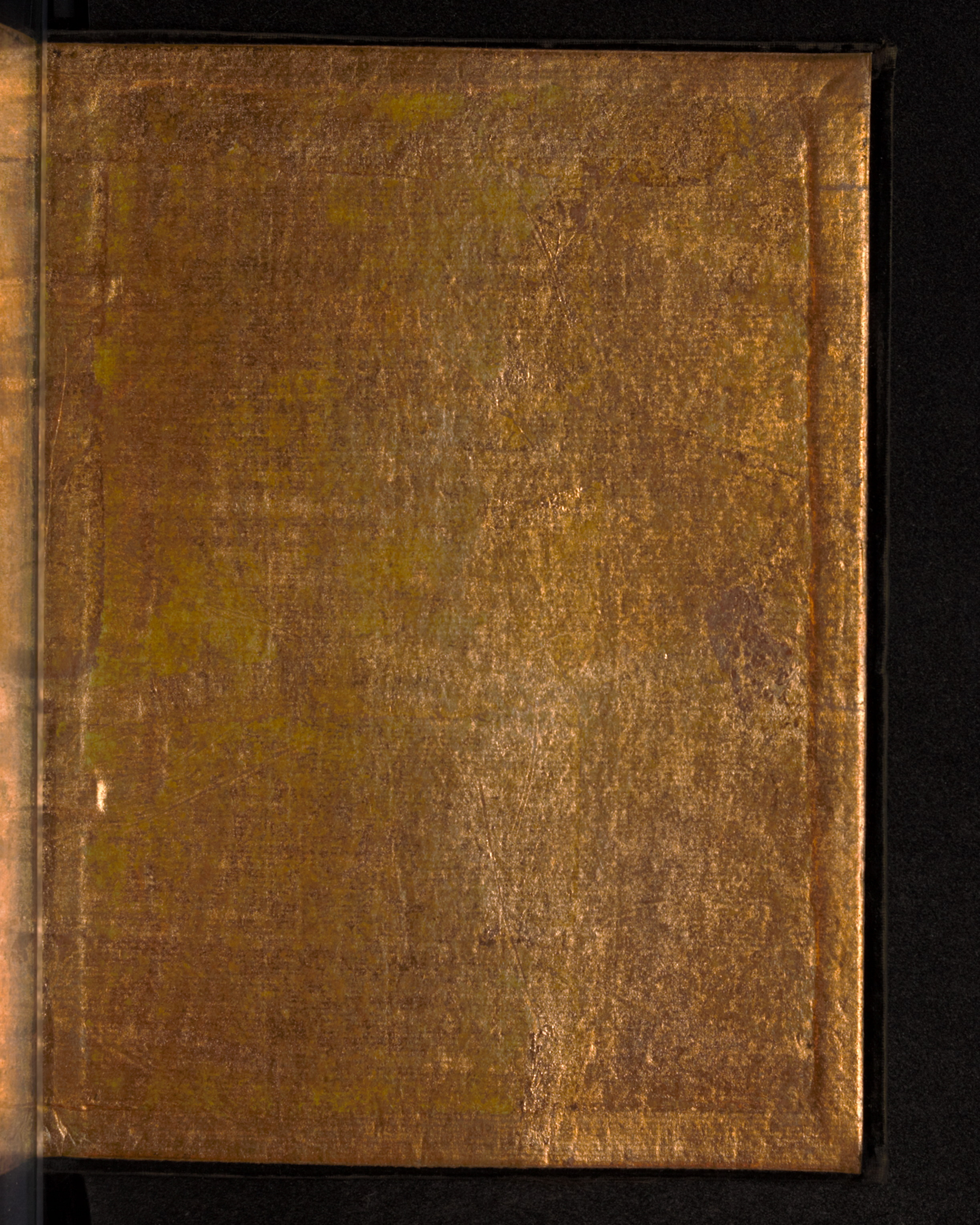
20. Bonus medicus negligere debet nomen morbi, sed ad causas, symptomata & signa respicere.
21. Succī herbarum recentium, pro cura vernali saepius nocent, quam prosunt.
22. Febris ardens tam incerta, tam late patens est denominatio, ut nemo praëticorum illam ad definiendum morbum adhibere debeat.
23. Aquae medicatae saepe vtilissimae sunt, sed non lagenarum mensura hauriendae, cyathi sufficiunt & prosunt, lagenae nocent.
24. Nec hydropem, nec scirrhum, nec dysenteriam recte & sufficienter delineatam & descriptam inuenio.
25. In frigido & sicco aëre nunquam conueniunt spirituosae, in aëre vero cum humiditate frigido, optimum potum praebet ita dictus haustus Anglorum Punsch.

FINIS.

ad ad conf-
s noent,
minatio,
dhibere
enarum
ogone
& hū-
ola, in
rachet

rei nouitate, & theoriae pulchritudine
 imaginationem eius cognitiones supe-
Petri partem illi deficere mihi verifi-

ludit: si magni naturales
 in maris perpetuo causan-
 corpus humanum exserere
 fluxum & refluxum nihil in-
 nisi fluidum nerueum, flu-
 m ciere possunt. Nunc a
 o fluxus & refluxus in flui-
 ducitur, qui in corpore fa-
 on sentitur, immutata vero
 ur, & morbos producit.
 s, ad minorem accedimus.

s non solum in neruis ades-
 corporis partibus, si vera est
 nam non ex similitudine
 tractione generali, alias non
 maris attraheret.

a corporis ageret, vt in fan-
 marinae magis accedunt,
 um fluidum nerueum, vix
 odo operari in densissimum
 , aut si etiam istud damus,
 tractionis vis in magis resi-
 certissime agit, magis simi-
 eum, quod nullibi placere

um adest, si fluxus & reflu-
 aequalitate in toto corpore
 &

Landesbibliothek
 Schwerin